
”En mä mitään paha sanottavaa osaa keksiä”

Isien kokemuksia Alvari-perhetyöstä

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu 6.10.2010

Anna Koskensyrjä

Tiia Lindberg

Sosiaalialan koulutusohjelma
Hämeenlinna

Työn nimi ”En mä mitään pahaa sanottavaa osaa keksiä”
– Isien kokemuksia Alvari-perhetyöstä

Tekijät Anna Koskensyrjä
Tiia Lindberg

Ohjaava opettaja Liisa Harakkamäki

Hyväksytty _____ . _____ .20 _____

Hyväksyjä

HÄMEENLINNA

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen kasvatusta & Sosiaalipedagoginen sosiaalityö

TekijätAnna Koskensyrjä
Tiia Lindberg**Vuosi** 2010**Työn nimi**”En mä mitään pahaa sanottavaa osaa keksiä”
– Isien kokemuksia Alvari-perhetyöstä

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kanta-Hämeen perhetyön kehittämissyhdystys ry, jolta nousi toive tutkia asiakkaiden kokemuksia Alvari-perhetyössä. Työn teoreettinen viitekehys muodostuu isyydestä, lastensuojelun perhetyöstä sekä Ensi- ja turvakotien liiton Alvari-perhetyöstä ja miestyöstä.

Tutkimustehtävänä on selvittää, miten Alvari-perhetyön asiakasperheiden isät kokevat saamansa palvelun. Pyrimme vastaamaan tutkimustehtävään kahden tutkimuskysymyksen avulla. Tutkimuskysymyksemme ovat millaisena isät kokevat Alvari-perhetyöltä saamansa palvelun ja millaista konkreettista vaikutusta Alvari-perhetyön tarjoamalla avulla on ollut isien kokemana.

Tutkimusmenetelmät olivat kyselylomake ja teemahaastattelu. Kyselylomakkeesta saatuja tuloksia käytettiin teemahaastattelun tausta-aineistona ja ajatuksien herättäjänä. Analyysimenetelmänä oli teemoittelu.

Isien kokemus Alvari-perhetyöstä oli yleisesti positiivinen, vaikka työtä tehtiin joka perheessä eri lähtökohdista. Apua ja tukea saatiin erilaisiin elämäntilanteisiin. Merkittävimmiksi isät kokivat avun raha-asioihin, parisuhteeseen ja vanhemmuuteen. Toisaalta yhteiskuntaan sopeutuminen, isyyden sisäistäminen, arjessa toimiminen, varmuus kasvattajana ja muiden auttajatahojen löytyminen nimettiin tärkeiksi.

Avainsanat Isyys, lastensuojelun perhetyö, Alvari-perhetyö, miestyö

Sivut

48 s, + liitteet 7 s.

HÄMEENLINNA

Degree programme of Social Services

Authors

Anna Koskensyrjä
Tiia Lindberg

Year 2010

Subject of Bachelor's thesis

“I have nothing bad to say”
- Fathers experiences of Alvari family work

ABSTRACT

The thesis was commissioned by the Alvari family work project run by Kanta-Häme development association of family work who wished to hear their clients' experiences. The theoretic themes presented in this thesis are paternity and child protection family work. Alvari family work and mens' work organized by The Federation of Mother and Child Homes and Shelters are also introduced.

The aim of this thesis was to find out how the fathers in the client families of Alvari family work experienced the family work services provided. The assignment was accomplished by stating two questions to be answered. The questions were how the fathers experienced the family work services provided and what kind of concrete effect the help offered by Alvari family work has had in the fathers' opinion.

The research methods used in this thesis were a questionnaire and a theme interview. The results of the questionnaire were utilized to lead to the topic and were used as background information in the theme interview. The analysis of qualitative material was made by organizing it according to themes.

The fathers' experiences were mainly positive although the work done varied between the families. Help and support was given in different life situations. The most significant features were aid in financial problems, in relationship and in parenthood. Other important things received through Alvari family work were adapting to society, assimilating paternity, controlling everyday life, gaining certainty in raising children and finding other helping resources.

Keywords Paternity, child protection family work, Alvari family work, men's work

Pages 48 p + appendices 7 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	ISYYS PERHEESSÄ	2
2.1	Isäksi tuleminen.....	3
2.2	Isyyden määritelmiä	5
2.3	Isyys muuttuvana käsitteenä.....	7
2.4	Isät ja perhetyö	9
3	LASTENSUOJELUN PERHETYÖ.....	11
3.1	Lastensuojelu.....	11
3.2	Perhetyö lastensuojelussa.....	14
4	ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO RY	17
4.1	Alvari-perhetyö	17
4.1.1	Asiakkuus	19
4.2	Miestyö.....	21
4.2.1	Jussi-työ.....	22
4.2.2	Isät ja kriisityö	23
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	24
6	AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI.....	25
6.1	Kyselylomake.....	25
6.2	Teemahaastattelu	28
7	TULOKSET	30
7.1	Kyselylomakkeen tulokset	30
7.2	Haastatteluiden tulokset	31
7.2.1	Isyys.....	31
7.2.2	Suhde työntekijään	32
7.2.3	Kokemuksia Alvari-perhetyöstä.....	33
7.2.4	Lastensuojeluilmoituksista	36
7.2.5	RAY:n rahoituksen loppuminen.....	36
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	38
8.1	Isyys	38
8.2	Suhde työntekijään	39
8.3	Kokemuksia Alvari-perhetyöstä.....	39
8.4	RAY:n rahoituksen loppuminen.....	41
8.5	Luotettavuus	42
8.6	Eettisyys	43
8.7	Jatkotutkimushaasteet.....	44
	LÄHTEET	45
Liite 1	Kyselylomake	
Liite 2	Teemarunko	
Liite 3	Tuki Ja Kontrolli Lastensuojelun Perhetyössä	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön taustalla oli tutkijoiden kiinnostus lastensuojelua kohtaan. Otimme yhteyttä erilaisiin mielenkiintoa herättäviin lastensuojelutyötä tekeviin järjestöihin ja yksiköihin ja kartoitimme tarvetta opinnäytetyölle. Opinnäytetyön hankkeistajaksi saatiin Ensi- ja turvakotien liitto ry:n jäsenyhdistys Kanta-Hämeen perhetyön kehittämissyhdystys ry, joka tekee Alvari-perhetyötä Hämeenlinnassa ja sen lähikunnissa. Alvari-perhetyöstä nousi esiin toive tutkia asiakkaiden kokemuksia ja yhteisen pohdinnan jälkeen kohderyhmäksi rajautui Alvari-perhetyössä asiakkaina olevat, lasten arkeen osallistuvat isät. Perhepalveluissa isät jäävät usein taustalle, jonka takia isien äänen kuuleminen on tärkeää.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu isyyden ja lastensuojelun perhetyön määrittelystä. Esittelyssä on myös Ensi- ja turvakotien liitto sekä sen alla toimiva Alvari-perhetyö sekä liiton miestyö. Tutkimuksen kannalta keskeinen osa viitekehystä olisi ollut isät perhetyössä tai isät Alvari-perhetyössä, jotka kummatkin ovat aiheita, joista on erittäin vaikea löytää tietoa.

Tutkimustieto on kerätty kyselylomakkeella ja teemahaastattelulla. Kyselylomakkeen tarkoitus oli lähinnä pohjustaa haastattelua sekä tuoda esiin mielenkiintoisia ja toistuvia teemoja. Kyselylomakkeiden kanssa samassa kirjekuoressa isille kulki pyyntö osallistua tuleviin haastatteluihin. Kyselylomake toimitettiin Alvari-perhetyöntekijöiden mukana yhdelletoista isälle, joista kolme vastasi kyselyyn. Täytetyt lomakkeet palautettiin postitse suljetuissa kirjekuorissa.

Teemahaastattelussa keskeisiä teemoja olivat isyys, suhde työntekijään, kokemukset Alvari-perhetyöstä, Raha-automaatti yhdistyksen rahoituksen loppuminen sekä isiltä itseltään noussut lastensuojeluilmotukset. Opinnäytetyö sisältää myös johtopäätökset ja pohdinnan. Pohdinnassa on tuotu esiin myös opinnäytetyön luotettavuus, eettisyys ja jatkotutkimushaasteet.

2 ISYYS PERHEESSÄ

Puhuttaessa perheestä tarkoitetaan yleensä juuri lapsiperheitä. Termillä ajattelemme usein lasten kasvun ja kasvatuksen paikkaa eli kotia. Perhettä itsessään on kuitenkin vaikea määritellä. Tutkimukset, jotka kohdistuvat perheisiin alkavatkin monesti eri perhemuotojen erittelyllä tai kritiikillä perheen määrittämisen vaikeudesta. Vaikka perheen määrittäminen on vaikeaa, on perhe silti olemassa ja sillä tarkoitetaan kotia, läheisiä ihmisiä, suhteita, verisiteitä ja perheen eri sukupolvia. Jokainen yksilö määrittää perheensä omista lähtökohdistaan. (Pohjola 2005, 43.)

Pohjola (2005, 44-45) kirjoittaa, että jos ajatellaan perheiden kanssa työskenteleviä tahoja, heitä ei kiinnosta perheen määritelmät, vaan konkreettiset asiat lapsista ja vanhemmista. Perheiden moninaisuus tuo myös haasteen perhe-hankkeisiin ja palvelurakenteisiin. Muutokset vaativat käsitystä siitä, miten perheet ovat muuttuneet ajan saatossa. Toisaalta perheiden ääntä ei voi aina olla ajamassa ammattilaiset, vaan perheet halutaan nähdä tasavertaisina sosiaalialan työntekijöiden rinnalla sekä omien asioidensa asiantuntijoina.

Jos perhettä ja sen muutosta ei ole yksinkertaista määrittää, samoin eroavat mielipiteet siitä, mitä perhe-elämän tulisi olla. Moderni ydinperhemalli muotoutui 1920–1930-luvuilla, joskin ydinperhemallista huolimatta yhtenäistä perheen mallia ei ole ollut olemassakaan. Jopa 50–60-luvuille asti elettiin usean sukupolven perheissä. 1970-luvulta eteenpäin, kun kaupungistuminen oli jo yleistä, perhekoot pienenivät. 80-luvulla turvauduttiin jo suuremmissa määrin kunnalliseen päivähoitoon. Tällöin ydinperhe oli ihanne, mutta avioerot, yksinhuoltajat ja uusperheet yleistyivät. Nykyään suurin osa lapsista syntyy avoliittoon. Rakenteiden muutos on myös muuttanut äitiyttä, isyyttä sekä lapsuutta, mutta yhteiskunnan palvelut eivät ole muuttuneet samassa tahdissa. Tukea tarvittaisiin enemmän niin vanhemmuuteen kasvamiseen kuin erilaisiin perheissä tapahtuviin muutoksiin, esimerkiksi lapsen syntymän hetkellä. Toisaalta perheet tulisi paremmin huomioida esimerkiksi koulumaailmassa. (emt. 45-48.)

Käsitys perheestä on yleisesti melko kapea ja kaikki niin sanotusti normaaleista perhejärjestelyistä poikkeava luetaan monesti ongelmalliseksi tai lapsen kehitykselle riskitekijöiksi. Perheissä tapahtuneet muutokset saataan lukea usein sosiaalisiksi ongelmiksi. Tutkimuksien kautta on vahvistettu ehjän perheen merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Lapsen kehitystä tukevat muun muassa vanhempien välinen hyvä suhde, lapsen hyvä suhde isäänsä ja vanhempien kontrolloitu alkoholin käyttö. (emt. 52.)

Isyystutkimuksia on Suomessa tehty vasta lyhyen aikaa. Isyyttä on tutkittu laajasti eri tieteenaloilla, kuten yhteiskunta-, käyttäytymis- ja terveystieteissä sekä hoitotieteessä. Jokainen tiedekunta on määrittänyt isyyttä omasta näkökulmastaan. Yhteiskuntatieteissä on määritelty isyyttä yhteis-

kunnallisena muutoksena. Käyttäytymistieteissä sen sijaan on tutkittu isän merkitystä lapsen elämässä. Psykologia puolestaan on suunnannut tutkimuksensa ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien vanhemmuuteen ja kasvuun, isänä olemiseen ja vanhemmuuden tukemiseen, sekä perhekeisyyden ja vertaistuen toteutumiseen neuvolassa. Terveystieteissä on lisäksi kuvattu isyyttä ja äitiyttä lukiolaisten kertomana. (Puputti-Rantsi 2009, 5.)

2.1 Isäksi tuleminen

Vaikka parisuhteet aloitetaan nykyään hyvin nuorena, naimisiin mennään aiempaa vanhempina, jos ylipäättään avioidutaan. Naiset avioituvat keskimäärin 28-vuotiaina ja miehet 30-vuotiaina. Samoin vanhemmiksi tullaan entistä vanhempana; naiset noin 29-vuotiaina ja miehet 31-vuotiaina. Lapsia tehdään nykyään hyvin yksilöllisestä näkökulmasta elämäntilanne ja ajankohta huomioiden. Individualistisessa maailmassamme lasten saamista lykätään helposti ja toisaalta siitä on tehty projektiluonteinen asia, jolla tuodaan omaan elämään uutta täyttymystä silloin, kun itselle parhaiten sopii. (Huttunen 2001, 41, 43.)

Huttunen ja Sevon (2002, 78, 80) huomasivat tekemiensä haastatteluiden kautta, että naiset ovat usein lapsen hankkimisessa aloitteellisempia kuin miehet, mutta miesten mukana olo on naisille tärkeää. Miehet saattavat monesti järkeillä lasten hankintaa ja toivoa ensin opintojen loppumista tai kahdenkeskistä aikaa. Usein aloite perheen lisäykseen tulee naisilta, mutta ajan kanssa miehetkin usein myöntyvät vauva-ajatuksille. Äitiydestä ja isyydestä on yleisesti ottaen tullut yksilöllinen valinta ja yksi mahdollisuus muiden elämäntapojen rinnalla. Isyys onkin useita valintoja sisältävä prosessi, joka vaikuttaa miehen ja lapsen välisen suhteen laatuun.

Isien kokemuksia raskausajalta on tutkittu melko vähän. Ehkä ajatellaan, että raskausaika koskettaa isiä niin vähän, ettei siinä ole tutkimista. Joitain tutkimuksia silti löytyy isien odotusajan terveydestä, stressin kokemisesta ja isistä neuvolan asiakkaina. Raskausaikana isillä voi esiintyä niin sanottuja couvade-oireita eli väsymystä, unettomuutta, päänsärkyä, ärtyneisyyttä, hermostuneisuutta, vatsavaivoja ja painonnousua. (emt. 75.)

Odotusaikana isät voidaan luokitella neljään tapaan olla tuleva isä. Ensimmäinen on sivustaseuraajaisä, joka ei ole vielä valmis vastuuseen tai ei muuten vain osaa tehdä mitään konkreettista. Toinen isätyyppi on tukihenkilöisä, joka puolestaan tukee ja auttaa puolisoaan, mutta jättää päätöksenteon tälle. Kolmas on kumppani-isä, joka on samantyylinen kuin tukihenkilöisä, mutta jakaa vastuun puolisonsa kanssa ennaltasovitulla tavalla. Lisäksi kumppani-isä on aktiivinen tiedonhakija ja ammatti-ihmisiin kontaktinottaja. Neljäs isätyyppi on perheenpääisä, jota kiinnostaa kaikki päätöksenteko, mutta ei niinkään konkreettinen tekeminen. Perheenpäänä hän on tottunut tekemään päätöksiä ja huolehtimaan perheen tärkeistä asioista. (emt. 75.)

Huttusen ym. (2002, 76) raportoima tutkimus osoitti myös, että tuleville isille on tärkeää voida keskustella isäksi tulemisesta. Monesti esimerkiksi neuvolassa otetaan huomioon vain äiti tai isä äidin kautta. Isä tulisi kuitenkin huomioida tasavertaisena vanhempana. Joillekin isille isäryhmät voivat olla hyvä tukimuoto. Yleisesti ottaen on kuitenkin vain vähän tietoa siitä, miten äiti ja isä kasvavat vastuuseen ja miten he alkavat jakaa kyseistä vastuuta keskenään.

Juvakan ja Viljamaan (2002, 7) mukaan lapsen syntymä on miehelle iso muutos. Mies saa itselleen uuden vaativan roolin ja haasteen kasvaa omanlaisekseen isäksi. Ensimmäisen lapsen syntymä on aina suurin muutos, mutta jokainen uusi perheenjäsen luo uudet haasteet isyydelle. Isyyteen kuuluukin läpi elämän kulkevat ilot ja surut.

Miehen valmius kasvaa isyyteen riippuu monista tekijöistä. Oleellisinta on miehen oma halu ja suunnitelmallisuus isäksi tulemiseen. Merkityksellisiä tekijöitä ovat myös parisuhteen pysyvyys ja taloudellinen tilanne. Isäksi tultuaan mies joutuu myös luopumaan omasta lapsuudestaan ja ottamaan vastuuta jälkikasvustaan. Mies saattaa kokea ristiriitaisiakin tunteita, sillä lapsi osaltaan vie miehen riippumattomuuden. (Sinkkonen 2003, 262.)

Isäksi tuleminen on monelle miehelle hämmentävää. Taloudellinen vastuu ja isänä onnistuminen sekä parisuhteessa tapahtuvat muutokset voivat mieltityttää. Sopeutuminen isyyteen voi myös olla miehille vaikeampaa kuin naiselle äidiksi kasvaminen. Raskausaikaa ja isäksi kasvamista voidaan kuvata kolmen vaiheen kautta: alkuinnostus, tekeytymisvaihe ja valmistautumisvaihe. Alkuinnostuksen ja hämmennyksen jälkeiselle tekeytymisvaiheella tarkoitetaan isän emotionaalista etäisyyttä raskaudesta. Valmistautumisvaiheessa mies havaitsee raskauden todellisuuden ja hän alkaa tutustua lapseen. Isyys konkretisoituu miehelle kuitenkin yleensä vasta lapsen syntymän jälkeen. Eri vaiheiden kautta isäksi tuleminen vahvistuu ja isyys kypsyy miehessä. (Antikainen & Leskio 2008.) Sinkkonen (2003, 262, 265) on sitä mieltä, että isät kokoavat omaa isyyttään sen mukaan, mitä saivat tai mitä jäivät vaille omassa lapsuudessaan. Mielikuviin vaikuttaa myös se, miten oma äiti on puhunut isästä. Miehen ajatuksissa tuleva lapsi on myös osa miestä itseään.

Isyys konkretisoituu monille ensimmäisen kerran synnytyksessä. Kaikki isät eivät siihen kuitenkaan osallistu, jolloin kontakti lapseen syntyy myöhemmin. Varhaisen vuorovaikutussuhteen luominen lapsen kanssa on merkittävä tekijä isäksi kasvamisessa. Käytännön asioita ja esimerkiksi naisen hormonitoiminnan muutoksia on hyvä miettiä raskauden aikana ja sen jälkeenkin. Arjessa on tärkeää molempien vanhempien jaksaminen, luottamus omiin taitoihin ja yhteinen lapsen hoidon opettelu. (Antikainen ym. 2008.)

Lapsen tasapainoista kehitystä tukevat molemmat vanhemmat ja molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus luoda lapseen itsenäinen suhde, vaikka varhaisessa vuorovaikutuksessa äidin hoivaava osuus korostuu. Käytännössä aluksi onkin tärkeää, että isä tukee puolisoaan ja tämän äitiyttä.

Noin 1-vuotiaasta lähtien isä voi mahdollistaa lapsen turvallisen irrottautumisen vähitellen äidistä olemalla lapselle läsnä. (Tuomi 2010.)

2.2 Isyyden määritelmiä

Niin perheen kuin isyyden määritelmätkin ovat ajan saatossa muuttuneet ja vanhemmuus elää kuin omaa elämäänsä. Myös lapset ymmärtävät, että monesti naapurissa asiat ovat aivan toisin kuin kotona. Emme kykene määrittelemään enää keskiverto isää, vaan meillä on esimerkiksi lähi-isiä, etä-isiä, biologisia ja sosiaalisia-isiä sekä koti- ja kännykkä-isiä. Isyyden määrittämisessä on hyvin paljon ”linjattomuutta, hajanaisuutta ja ristiriitaisuutta”. (Huttunen 2007.)

Huttunen (2001, 57-58) toteaa, että nykyään uusperheet ovat yleisiä ja lapsilla saattaa olla esimerkiksi kaksi isää. Samoin samaa sukupuolta olevien pariskuntien jälkikasvu tai keinohedelmöitysten avulla alkunsa saaneet lapset herättävät oman kysymyksensä siitä, mikä isä on ja voiko esimerkiksi nainen olla isä. Oleellinen ja selkeä isyyden määritelmä on biologinen isyys, sillä biologinen isyys koskettaa aina vain yhtä miestä. Toisaalta isällä saatetaan tarkoittaa miestä, joka on sosiaalisesti ja laillisesti vastuussa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Isän sosiaalista ja psykologista merkitystä ei voi unohtaa. Monille miehille isyys on iso osa omaa identiteettiä.

Biologisen isän määritelmä on lapsen ja miehen biologisesta siteestä muodostuva, jolloin isän ja lapsen perimä ovat samat, oli lapsi saanut alkunsa luonnollisesti tai keinohedelmöityksellä. Biologinen perimä on myös lapsen mukana koko hänen elämänsä ajan, kuului isä hänen elämäänsä tai ei. Toisaalta isälle itselleen voi olla tärkeää tietää, että hänen biologinen lapsensa on jossakin, vaikka lapsi ei muuten olisi osa isän elämää. (emt. 58-60.)

Biologisen isän määritelmä on ollut isyyden määrittelyssä ja juridiselta kannalta valta-asemassa. Sen perusteella esimerkiksi määräytyy lapsen perintäoikeus. Toisaalta pohdintaa herättää, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia biologisella isällä tulisi olla, jos hänellä ei ole varsinaista roolia lapsen elämässä. Geenitekniikka tuo myös omat haasteensa biologisen isän määritelmään. Pelkkä biologinen määritelmä isyydestä jää hyvin vaakaaksi ja toisaalta sanan voisi korvata siittäjällä. (emt. 58-60.)

Isyys voidaan määritellä myös juridisesti, jolloin pitäydytään pohdinnassa siitä, kenellä on oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen lain nojalla yhteiskunnassamme. ”Juridisesti isäksi voi tulla kolmella tavalla: avioliiton isysolettaman, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption nojalla.” Isyyttä tunnustettaessa isyyteen liitetään erikseen huoltajuus- ja elatusvelvollisuus, kun puolestaan avioliiton ja adoption kautta isyys on sinällään jo täysimääräistä. Tietyissä tilanteissa mietitään myös tapaamis- oikeus- ja asumiskysymykset. (emt. 60-61.)

Isyyden tunnustaminen tapahtuu lastenvalvojan vastaanotolla ja paperit lähetetään edelleen käräjäoikeuteen, missä tuomari vahvistaa tunnustuksen. Yleensä biologinen isä saa myös juridisen isän aseman tai joutuu siihen. Jos mies ei vapaaehtoisesti tunnusta isyyttään, isyys voidaan vahvistaa oikeusteitse. Isyyslaki määrittää isyyteen liittyviä tekijöitä, mutta esimerkiksi elatusvelvollisuudesta määrittää laki lapsen elatuksesta. (Huttunen 2001, 60-61.)

Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset ovat hyvin yleisiä. Esimerkiksi vuonna 1998 isät tunnustivat 37 % syntyneistä lapsista. Miehen saadessa lapsen huoltajuuden isyys on täysvaltaista. Jos lapsi syntyy avioliiton ulkopuolella, lapsen huoltaja on aina vain äiti. Isyyden tunnustamisen jälkeen voidaan sopia mahdollisesta yhteishuoltajuudesta. Adoption kautta isäksi voi tulla joko niin, että aviopari adoptoi lapsen yhdessä tai uusperheessä isä adoptoi puolisonsa lapsen. Adoptiota koskeva lainsäädäntö löytyy laista lapseksiottamisesta. (emt. 61.)

Biologisen ja juridisen isyyden lisäksi isyys voidaan määritellä sosiaalisesti eli voidaan puhua sosiaalisesta isyydestä. Toisaalta sosiaalista isää voidaan kutsua myös mieskaveriksi, jos mies on esimerkiksi äidin uusi mies ja siten lapsille tärkeä, mutta lapset eivät kutsu häntä isäksi. Sosiaalinen isyys muodostuu ajan saatossa, joten esimerkiksi sijaisperheen isä ei ole lapselle sosiaalinen isä. Jos sijoitus on kuitenkin pitkä, mies saattaa muuttua lapsen sosiaalisesti isäksi. (emt. 62-63.)

Sosiaalisella isällä tarkoitetaan lapsen kanssa samassa taloudessa asumista ja arjen jakamista. Tällöin isä antaa lapselle myös aikaansa, sekä hoivaa ja huolenpitoa. Sosiaalinen isä tarkoittaa miestä, joka on lapsen kanssa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja ulkopuoliset ihmiset tottuvat pitämään miestä lapsen isänä, vaikkei tämä biologinen isä olisikaan. Sosiaalinen isä voi olla lapsen juridinen isä tai vain pelkästään sosiaalinen isä. Joissain tilanteissa lapsen sosiaalista, juridista ja biologista isää saattavat kaikkia edustaa eri miehet. (emt. 62-63.)

Neljäntenä isyyden määritelmänä voidaan pitää psykologista isyyttä, jolla tarkoitetaan isän ja lapsen välistä tunne- ja kiintymyssuhdetta. Psykologinen isyys on vaikea määrittää ja pitkälti sen määrittääkin lapsi itse. Psykologinen isyys ilmenee lapsen haluna turvautua isäänsä, kiintymyksenä, sekä siinä, että isä saavuttaa kasvatuksellisesti merkittävän aseman lapsen elämässä. Toisaalta isällä itsellään on halua ”hoivata, suojella, auttaa, tukea henkisesti, olla lähellä ja viettää aikaa yhdessä”, jolloin hyvä kiintymyssuhde voi syntyä. Lapsi saa tällöin turvaa ja luottamusta ja isä tuntee, että häntä tarvitaan. (emt. 64-65.)

Vastuun kautta isä voi kokea mielihyvän tunteita. Psykologinen isyys ei ole pelkkää lapsen hauskuuttamista, vaan isä on myös viisas kasvattaja ja lapsestaan aidosti kiinnostunut, ollen valmis kuuntelemaan ja keskustelemaan niin tiedollisista kuin moraalisisistakin kysymyksistä. Psykologinen isä ei harhakuvitelman mukaan synny automaattisesti vaikka mies olisi biologinen, sosiaalinen ja juridinen isä. Kiintymyssuhde syntyy muista te-

kijöistä. Tavallaan miehen on ansaittava psykologinen isyys olemuksellaan, käyttäytymisellään ja toiminnallaan, vaikka yleisesti ajatellaan, että psykologinen isyys muodostuu luonnostaan isän osallistumisesta normaaleihin lapsen hoitotilanteisiin heti lapsen syntymästä lähtien. (Huttunen 2001, 64-65.)

Huttunen (2001, 66) on sitä mieltä, että edellä mainitut isyyden määrittelyt kiteytyivät aiemmin yhteen ja samaan mieheen, mutta nykyään isyys tai sen määrittely on monesti neuvottelukysymys ja jaettavissa oleva asia. Avioerojen tuottamat yksinhuoltajuus, etävanhemmuus ja uusperheisyys ovat monimutkaistaneet isyyden määrittelyä, vaikka kahden vanhemman perheissä on ollut aina isäpuolia sekä adoptio- ja sijais-isiä.

Huttunen (2007) mukaan isyyden tyhjän käsitteeseen saataisiin merkitys, jos isyyteen liitettäisiin hoivan henki. Vanhemmuus on nimittäin pitkälti hoivaa ja äidiltä lapsi saa naisen hoivaa ja isiltä miehen hoivaa. Miehiltä ja naisilta saatu hoiva ei oikeastaan eroa toisistaan, mutta on havaittu, että miehiltä saadusta hoivasta on huutava pula perheissämme ja yhteiskunnassamme. Isän hoiva ja läsnäolo on jotain harvinaislaatuista ja hienoa, josta monet nykyajan aikuisetkin ovat jääneet paitsi.

Hoivan merkitys on niinkin tärkeää, että perinteiset yritykset määritellä isyyttä ja isän tehtäviä voitaisiin periaatteessa unohtaa. Tärkeämpää on, että isä olisi ja saisi mahdollisuuden olla äidin rinnalla vastuullinen ja hoivaava vanhempi. Myös yhteiskunnan tulisi tulla vastaan isän hoivavastuuta huomioimalla isyys niin työelämässä kuin perhetyössäkin. Hoiva-isyys ei kuitenkaan ole käytännössä todellista, vaan se vaatii asennetyötä, joka taas vaatii isien omaa keskinäistä puhetta isyydestä sekä aktiivisuutta muun muassa työpaikoilla, neuvoloissa ja politiikassa. (Huttunen 2007.)

2.3 Isyys muuttuvana käsitteenä

Perinteisesti lasten hoiva ja huolenpito on kuulunut äideille ja naisille. 1960-luvulla tasa-arvoihanne kuitenkin rikkoi naiseuden ja äitiyden, synnyttämisen ja vanhemmuuden sidettä. Isyyttä verrataan monesti äitiyteen ja siinä mielessä isä voikin olla tasa-arvoinen vanhempi äidin kanssa. Tasa-arvoinen isä jakaa tasapuolisesti perheen velvollisuudet ja työt äidin kanssa. Hoiva-isyys on muotoutunut perinteisestä äitien hoivaamisesta, jonka rinnalla isät ovat ottaneet äitien hoivaavaa roolia itselleen. Hoivaava isä pyrkii luomaan läheisen suhteen lapseen. Toisaalta isä voi olla valintoja tekevä isä, jolloin isä miettii yksilöllisiä kykyjä ja haluja oman isyytensä suhteen. Valintoja tekevä isä jättää kuitenkin suurimman vastuun lasten hoidosta äidille. Maskuliininen isä sen sijaan kantaa vastuuta yhteiskunnallisista asioista, mutta ei niinkään lapsen hoivaamisesta. Maskuliininen isä on tietoinen sukupuolten välisistä eroista, eikä edes yritä ottaa äidin roolia, vaan pitää äitiä ensisijaisena vanhempana etenkin pienten lasten kohdalla. (Vuori 2004, 29-30.)

Vuori (2004, 33-35) toteaa, että aikaisemmin äidit huolehtivat lapsista ja kodista. Tasa-arvoliike toi kuitenkin esiin miesten mahdollisuuden hoitaa lapsiaan vaatien, että sekä miehillä että naisilla tuli olla oikeus koulutukseen, ammatin ja lastenhoitoon. 1960-luvulla tasa-arvoinen, hoivaava isä oli vielä vieras ajatus suurimmalle osalle väestöä. Perinteinen roolimalli-ajattelu alkoi kuitenkin muuttua ja monipuolisen roolimallin saaminen sekä isältä että äidiltä alettiin nähdä tärkeänä. Vuonna 1978 tuli käytäntöön kahden viikon mittainen isyysloma, jonka tarkoitus oli isän ja lapsen suhteen parantaminen. Myöhemmin 80-luvulla vanhempainvapaan jakaminen vanhempien kesken tuli myös mahdolliseksi.

1980-luvulla hoivaava isä alkoi olla käytännössäkin koeteltu mahdollisuus eikä pelkkää puhetta. Lisäksi naisten työssäkäynti, tasa-arvokeskustelu, miesten synnytyksissä mukana oleminen sekä lasten hoitoon osallistuminen oli yleistynyt. Eri kansalaisjärjestöt ja etenkin Mannerheimin lastensuojeluliitto järjestivät erilaisia kampanjoita isyys-teemalla. Yleinen keskustelu isyydestä alkoi muodostua ja esimerkiksi viikonloppu-isiä kehoitettiin nauttimaan isyydestä. 1980–1990-luvuilla isyyskeskustelun pääpaino alkoi kääntyä isän ja lapsen väliseen suhteeseen siinä, missä äidillä on jo perinteisesti ollut fyysinen, hoitava, emotionaalinen ja läheinen suhde lapseen. (Vuori 2004, 47-48.)

Junkkarin (1996, 179-180) mukaan isät eivät perinteisesti ole juurikaan saaneet tukea isyyteensä ja synnytyksensä mukana olemisen lisäksi saattavat kokea itsensä ulkopuolisiksi. Isäryhmiä tulisi järjestää enemmän, jotta miehet saisivat mahdollisuuden pohtia esimerkiksi lapsen mukanaan tuomia muutoksia. Arjen pyörittäminen, lasten hoito ja parisuhteen yhteisen ajan vähäisyys saattavat tulla monille uusille isille yllättävinä ja järkyttävinä asioina.

Vaikka isyyttä arvostetaan, se ei ole itsestään selvää. On todettu että nuoremmat miehet haluavat vähemmän lapsia, eikä perheen perustaminen ole itsestäänselvyys. Toisaalta monen nuoren usko yhteiskunnan tukeen on horjunut, eikä aina nähdä mielekkäänä synnyttää lapsia poliittisesti ja ekologisesti epävarmoihin olosuhteisiin. Siitä huolimatta miehelle voi olla hyvin kipeä asia, jos hän ei saa haluamaansa lasta. (emt. 179-180.)

Vanhempaa isä sukupolvea voidaan kuvata sanalla sanattomuus. Nuorempien miesten isyys on kuitenkin muuttunut. Hyvä isä on läsnä, jakaa aikaansa lapsille ja toimii kasvattajana. Liika itsekkyyden ja individualismin voidaan lukea huonon isän ominaisuuksiksi. Hyvä isä ottaa tällöin myös kasvatusvastuuta lapsistaan ja on osallisena näiden elämässä. Tällöin voidaan puhua jaetusta vanhemmuudesta. Puhuttiinpa kuitenkin äitiydestä tai isyydestä, useimmiten painotetaan vanhempien kokemuksia suhteessa lapseen. (Pohjola 2005, 49.)

Eerola (2008) on tehnyt pro gradu -tutkielman Isyys liikkeessä, jossa hän on tutkinut nuoria miehiä, isyyttä ja isyyden muutosta. Hänen tarkoituksenaan on ollut tutkia kuinka isyyden muutos näkyy nuorten isien elämässä ja isyyden eri toteutumismuodoissa. Lisäksi Eerola pohtii, miten isyys on muuttanut nuorten miesten henkilökohtaista elämää. Tutkimuksen Eerola

on toteuttanut haastattelemalla kahdeksaa 27–29-vuotiasta isää, jotka elävät ydinperheessä ja ovat heteroseksuaalisessa suhteessa.

Eerolan (2008) tutkimuksessa nousi esille kolme erilaista tarinaa isyydestä, jotka voidaan jakaa aktiiviseen isyyteen, perinteiseen isyyteen ja murroksessa olevaan isyyteen. Eerola toteaa, että isien kokema suurin muutos isäksi tulemisessa on ollut henkilökohtainen kasvu sekä uusi arvojärjestys, jossa lapsi ja perhe ovat etusijalla.

Erilaiset muistikuvat ja kertomukset välittävät lapselle malleja, vaikka isä ei olisi läsnä. Muut miehet saattavat korvata isän merkitystä lapsen elämässä. Tuossa merkityksellisessä roolissa voi olla esimerkiksi uusperheen uusi isä. Periaatteessa kuitenkin lapsi saa biologiselta isältään nimen, kuuluu tämän sukuun ja hänellä on oikeus saada elatusta isältään sekä hänellä on oikeus periä isänsä. Isyys on lapselle myös huolenpitoa ja turvaa. (Tuomi 2010.)

2.4 Isät ja perhetyö

Huttunen (2006, 17) on puhunut isistä perhetyössä. Yleisesti ottaen isät eivät ole ”mykkiä, tietämättömiä ja saamattomia” vanhempina, mutta isät eivät silti monesti sitoudu kovin tiiviisti lapsen arkeen eivätkä tunne kovin hyvin lapsen kehityksen ja hoidon kokonaistilannetta. Toisaalta perinteinen ajattelu ja nykyiset vanhemmuuden normit antavat miehille enemmän vaihtoehtoja isänä olemiseen kuin naisille äitinä olemiseen. Tällä hetkellä enemmistö isistä antaa mielellään tilaa perhetyön äitikeskeisyydelle ja on valmis olemaan taustalla mahdollisimman huomaamattomana. Herää tosin kysymys siitä, kuka tilanteesta hyötyy.

Isätyö perhetyössä tarkoittaa sitä osuutta perhetyöstä, jossa keskitytään ensisijaisesti isiin, vaikka äiti olisikin mukana ja aiheena olisi vanhemmuus. Työn päätavoite on saada isä tasaveroiseksi vanhemmaksi äidin rinnalle oikeuksissa ja velvollisuuksissa, perhe-elämässä, vanhemmuudessa, perhetyössä sekä isä-lapsi suhteessa, äidin ja lapsen suhteen kuitenkin kärsimättä. Toisaalta isyys tulee sovittaa yhteen äitiyden kanssa. Tärkeää on, että mies voisi löytää ilon ja voimaantumisen omasta isyydestään. (emt. 18.)

Sosiaali- ja terveystieteiden työntekijöistä yli 90 % on naisia ja perhetyöntekijöille keskustelu lapsesta äidin kanssa saattaa olla luontevampaa ja tutumpaa. Perhetyössä isä tuleekin lähestyä toisin kuin äitejä. Miehillä voi olla epävarmuutta sekä tietojen ja taitojen puutteita. Lisäksi miehen arvot sekä suhtautuminen vanhemmuuteen ja lapsiin saattavat olla erilaisia kuin naisilla. Oli isän taso perhetyön alkaessa mikä hyvänsä, sitä tulisi kunnioittaa, joskin sen ei tarvitse määritellä työn puitteita. Isien käsitykset isyydestä ja äitien käsitykset äitiydestä on hyvä työntekijänä kyseenalaistaa. Isätyössä asiakaslähtöisyys on kompleksinen kysymys. Oli isän rooli perheessä mikä hyvänsä, tulisi isä aina huomioida itsellisenä, täysivaltaisena osapuolena vanhemmuudesta neuvoteltaessa. (emt. 17, 19.)

Huttunen (2006, 20-21) muistuttaa, että miehiä ei voi lokeroida, vaan kirjo on laaja. Monesti isään tutustuminen vie enemmän aikaa kuin äitiin tutustuminen. Isätyön käynnistymistä voidaan helpottaa esimerkiksi miestyöntekijän tuomisella vähintään tapaamisten alkuun, isän kuulemisella ilman äidin läsnäoloa ja isän saamisella mahdolliseen vertaisryhmätoimintaan. Vaikka olisi hyvä että perhetyön alussa olisi mukana myös miestyöntekijä, ei perhetyön naisvalta yleensä silti ole ongelma. Naistryöntekijästä voi olla etuakin, sillä miehen ei tarvitse esittää niin maskuliinista.

Perhetyössä tulee varautua joidenkin miesten kriittisyyteen ja jopa aggressiivisuuteen. Kriittisyyttä ja aggressiota ei pidä ottaa henkilökohtaisesti, mutta sen käsittelyyn tulisi olla etukäteissuunnitelmia ja tarjolla työnhjausta. Olisi hyvä myös varautua siihen, että mahdollisesti minkäänlainen toiminta ei kiinnosta miehiä tai tyytyväisyyttä ja motivaatiota ei osata ilmaista. Esimerkiksi sanotaan, että kaikki käy, vaikka ei oikeasti kävisikään. (Huttunen 2006, 21.)

Huttunen (2006, 22) mukaan perhetyössä on havaittu hyväksi isien kohtaamiseen valmistautuminen. Toisaalta, jos halutaan ottaa tapaaminen isän kanssa varman päälle, kannattaa välillisesti käyttää jonkinlaista käytännön toimintaa jonka kautta päästään käsiksi myös vanhemmuuteen liittyviin kysymyksiin. Toisaalta jos tapaaminen on keskustelutyypinen, kannattaa mennä suoraan asiaan ja isiä itseään kiinnostaviin teemoihin. Työssä voi myös hyödyntää sitä, että isät monesti sallivat erilaisuutta sekä ovat väljiä suhtautumisessaan lapsen tuloon, lapseen ja vanhemmuuteen. Monesti isät ovat myös valmiita järkipuheeseen, asiatietoon, tietoon riskeistä ja yleisesti ottaen rationaaliseen suhtautumiseen.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n toimitusjohtaja Ritva Karinsalon mukaan miehet osallistuvat entistä enemmän lasten ja perheiden elämään. Sama ilmiö on havaittavissa myös Ensi- ja turvakotien liitossa. Turvakodeissa on entistä enemmän isiä lapsineen asiakkaina ja päihdeäitien sekä turvakotien äitien puolisoitten kanssa tehdään enemmän töitä. Työn taustalla onkin ajatus siitä, että miestä tukemalla autetaan koko perhettä. Väkivaltatilanteissa kuitenkin kysytään aina lupa yhteydenottoon ja harkitaan tilannetta, sekä turvallisuutta. (Kostiainen 2010.)

Ritva Karinsalo sanoo haastattelussa myös, että miehet kokevat jäävänsä usein sosiaali- ja terveystalveissa ulkopuolelle. Miestyössä onkin tärkeää miesten aito kohtaaminen ja työn toimintatapojen kehittäminen. Miestyöstä on Ensi- ja turvakotien liitto ry:ssä hyviä kokemuksia. (Kostiainen 2010.)

3 LASTENSUOJELUN PERHETYÖ

Opinnäytetyön hankkeistajana toimi Kanta-Hämeen perhetyön kehittämissyhdystys ry, joka järjestää ennaltaehkäisevää ja korjaavaa avohuollon perhetyötä. Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Alvari-perhetyö on yksi monista tavoista tehdä lastensuojelun perhetyötä, tämän takia olemme avanneet teoreettisessa viitekehyksessä lastensuojelun perhetyön lähtökohtia ja taustaa.

Berg, Heino ja Hurtig (2000) ovat tehneet tutkimuksen Perhetyön ilo ja hämmennys, joka esittelee ja jäsentää lastensuojelun perhetyötä. Tutkimuksen taustalla on pirstaleinen kuva perhetyöstä, jota haluttiin selkeyttää. Perhetyötä tekevät monet tahot ja työntekijöiden koulutustausta on kirjava. Toisaalta käsitteet ja metodiset painotukset ovat moninaisia. Tutkimuksen tavoitteena olikin koota perhetyön ja perhekuntoutuksen toimintakäytäntöjä, analysoida ja jäsentää saatuja kokemuksia, arvioida menetelmien merkitystä lastensuojelussa sekä välittää tietoa ja kokemuksia.

Raportissa Perhetyön ilo ja hämmennys esitellään 18 perhetyön hanketta ja kuvataan 48 käynnissä olevaa perhetyön muotoa eripuolilta Suomea. Tutkimus ja sen tulokset jäsentävät perhetyötä, mutta toisaalta osoittavat kuinka monimuotoinen ja sekava perhetyönkenttä todella on. Lisäksi tutkimus osoittaa, että monin paikoin perhetyö vasta hakee paikkaansa ja toimintamuotojaan. Raportissa perhetyötä pyritään jäsentämään vertailemalla eri työmuotoja keskenään sekä kokoamaan käsitteistöä. (emt.)

3.1 Lastensuojelu

Suppeasti ajateltuna lastensuojelu on osa yksilökeskeistä sosiaalityötä, jonka kautta pyritään tukemaan vaikeassa elämäntilanteessa olevia lapsia ja perheitä selviytymään ongelmistaan. Lastensuojeluun kuuluvat kuitenkin myös lasten ja perheiden tukeminen talous ja asumisasiossa sekä julkisten palvelujen ja ympäristön kehittäminen. Laajemmin ajateltuna lastensuojelu on myös aina osa yleistä lapsipolitiikkaa ja lapsilainsäädäntöä. (Mikkola 2004, 61.)

Helminen (2001, 2-3) on sitä mieltä, että lastensuojelussa yhtyvät inhimillinen auttamishalu sekä sosiaalisen kontrollin tarpeet ja muodot. Jokainen lapsi Suomessa on yhteiskunnallisen huolenpidon ja valvontajärjestelmän alainen. Hälytysjärjestelmän avulla tavoitellaan lasten ongelmien ehkäisyä ja korjaamista. Lastensuojelun yleinen tavoite on lapsen etu ja tämän takia lapsen subjektiivisia oikeuksia korostetaan biologisten vanhempien oikeuksien lisäksi.

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelu jakaantuu ehkäisevään- sekä lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Sen tulee edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, mutta sen on myös tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. (LastensuojeluL 1:1-4 §.)

Tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (LastensuojeluL 1:4 §.) Kuntien on huolehdittava siitä, että lastensuojelu kokonaisuudessaan on sisällöltään ja laajuudeltaan sellaista, kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lastensuojelun laadun tulee myös olla sellaista, että se takaa avun sen tarpeessa oleville lapsille, nuorille ja perheille. (LastensuojeluL 3:11 §.)

Lapsen huollon tavoitteena on huomioida lapsen yksilölliset tarpeet ja toivomukset ja sen tulee turvata lapsen myönteiset ja läheiset ihmissuhteet. Erityisesti tärkeä on suhde lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä tarjoava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1:1 §.)

Ehkäisevä lastensuojelu ei ole varsinainen lastensuojelun palvelumuoto eikä sille anneta tarkkoja raameja lain puitteissa. (Ennaltaehkäisevä lastensuojelu, 2004) Ehkäisevän lastensuojelun voidaan kuitenkin olettaa tarkoittavan niitä toimia, joita lasten ja perheiden parissa tehdään ennen varsinaisen lastensuojelutarpeen syntymistä. Ehkäisevän työn tavoitteena on ”yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin turvaaminen”. Riskit pyritään tunnistamaan ja asioihin puuttumaan ennen kuin ne muodostuvat varsinaisiksi ongelmiksi. Tässä vaiheessa esimerkiksi neuvoloiden, päiväkotien ja koulujen merkitys on suuri. Ennaltaehkäisevässä työssä jo pienikin puuttuminen voi olla hyvin tehokas. Ehkäisevän lastensuojelun kautta voidaankin säästää huomattavia summia, kun suuria ja kalliita interventioita ei tarvita. (Meillä on oltava varaa ennaltaehkäisevään lastensuojeluun 2007, 5.)

Ehkäisevän lastensuojelutyön kolme keskeisintä toimintaa ovat huolen tunnistaminen, sen puheeksiottaminen kunnioittavan keskustelun kautta ja lapsen tukeminen. Toisen ihmisen elämään puuttuminen koetaan useimmiten lupauksena tehdä jotain. Vanhempien kanssa tulisi pyrkiä alusta alkaen rakentamaan luottamuksellinen suhde ja heidän vanhemmuuttaan tulisi pyrkiä tukemaan. Lapsen kasvatus tulisi nähdä kasvatuskumppanuutena. On tärkeää, että interventio kestää tarpeeksi kauan niin, että tuen loputtua

vanhemmat eivät luisu takaisin vanhaan, jo korjaantumaan lähteneeseen tilanteeseen. (Taskinen 2007, 18.)

Lapsen hyvinvointiin voidaan vaikuttaa myös erilaisin yhteiskunnallisoin toimin vaikuttamalla kasvuoloihin. Peruspalveluissa lasten etua ajatellen tehty kaavoittaminen ja koulun oppilashuolto ovat ehkäisevää lastensuojelutyötä. (Ennaltaehkäisevä lastensuojelu, 2004.) Erilaiset toimivat arjen ympäristöt, kuten päiväkotit ja koulu sekä mahdollisuudet virikkeelliseen toimintaan edistävät lapsen hyvinvointia ja saattavat ehkäistä ongelmien syntyä. Mahdollisten ongelmien syntyä pyritään ehkäisemään myös kiinnittämällä huomiota perheiden yleiseen hyvinvointiin.

Taskinen (2007, 23-24) määrittelee ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toimintamuodoksi myös vanhempien tukemisen. Tukea voi saada esimerkiksi lapsen perustarpeisiin vastaamiseen. Kasvatustyön aiheuttamaa stressiä voidaan lievittää ja vanhempien odotuksia lapsen suhteen voidaan tarkistaa. Siten voidaan varmistaa, että lapsen kohdistuvat odotukset ovat hänen kehitystasoaan vastaavat.

Lapsi tulee ottaa huomioon aikuisille suunnatuissa palveluissa, kuten esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalveluissa. On työntekijän velvollisuus selvittää, onko asiakkaalla lapsia ja miten heidän hoitonsa on järjestetty esimerkiksi vanhemman katkaisuhoidon aikana. Terveystieteiden avulla on velvollisuus puuttua esimerkiksi raskaana olevan äidin alkoholinkäyttöön ja tarjota niin lapsille kuin vanhemmillekin riittäviä hoito- ja terapiapalveluita. Silti jo huolen osoittaminen ja perheen tilanteen puheeksiottaminen auttaa. (emt. 23-24.)

Vanhempien työllistymismahdollisuudet ja vapaa-ajan toiminta ovat myös ennaltaehkäiseviä toimia, samoin kuin perheille tarjottava mahdollinen taloudellinen tuki. Lapsilta ja perheiltä ei ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä välttämättä edellytetä lastensuojelun asiakkuutta, vaan työtä tehdään osana lapsille, nuorille ja perheille tarkoitettuja peruspalveluja. (Törönen & Vornanen 2005, 160.)

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Lastensuojeluasian vireilletulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko asian vireilletulon johdosta ryhdyttävä lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen vai onko asia selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin. (Lastensuojelulaki 5:26 §.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys. Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta merkintä

lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä välittömästi huoltajalle ja lapselle. (Lastensuojelul 5:26 §.)

3.2 Perhetyö lastensuojelussa

Heino (2008, 20) katsoo, että perhetyön synty voidaan sijoittaa sodan jälkeiseen Suomeen. Jo sotien jälkeen Mannerheimin lastensuojeluliitto järjesti kodinhoitajakursseja, joiden tarkoitus oli auttaa köyhien, monilapsisten perheiden äitejä. 1970-luvulla Suomeen saapui tehostettu kotipalvelu, jossa terapeutit jalkautuivat perheiden koteihin. 1980-luvulla Ensi- ja turvakotien liitto aloitti Alvari-perhetyön kokeiluna. 1980-luvun lopulla lastensuojelulaitoksia alettiin purkaa ja niiden työntekijät alkoivat tehdä enemmän kotikäyntejä sekä yhteistyötä perheiden kanssa. Tarkoituksena oli tukea ja vahvistaa koko perhettä. Laitosrakenteiden muuttuminen vahvisti myös avohuollon kehittymistä.

Kotipalvelun piirissä olevien lapsiperheiden määrä on vähentynyt oleellisen paljon ja perheet ovat siirtyneet enemmän avohuollon perhetyön piiriin. Kotipalvelun perhetyötä ei edes ole tarjolla joka kunnassa, vaikka arkiavulle olisi paljonkin tarvetta. 1990-luvun laman seurauksena kodinhoitajatyö perheissä väheni, mutta tehostettu perhetyö jäi elämään. Kotipalvelun vähentyessä perinteiset kodinhoitajat ovat kunnista riippuen siirtyneet vanhustyöhön tai lastensuojelun perhetyöhön. Samaten perhetyöntekijät ovat saaneet vastuulleen sosiaalihuollon tehtäviä. Kodinhoidollista apua saa nykyään lähinnä jos on jo asiakkuus lastensuojeluun. Tarvetta ennaltaehkäisevälle työlle olisi enemmän. (emt. 11, 20, 21.)

Perhetyön käsitteet ovat tulleet osaksi sosiaalityössä käytävää keskustelua ja se on sitä kautta tehnyt itsensä tunnetuksi ja luontevaksi työtavaksi. Lastensuojelun perhetyön ympärillä toimii monia eri tahoja eri tehtävissä. Perhetyön käsitteitä ja käytäntöjä on lukuisia ja puhe perhetyöstä on osittain hämmentävää, vaikka osittain tarkkaakin kuvausta. Käsitteistöä esimerkiksi voisi käyttää ohjaavaa perhetyötä, avohuollollista perhetyötä, avotyötä, toiminnallista avotyötä, tehostettua perhetyötä, perhetukityötä ja perheen yhdistettyä hoitoa. Jäsentymätön puhe perhetyöstä ei kuitenkaan kerro mitä perhetyöllä lastensuojelussa tarkoitetaan eli mitä perheissä tuetaan ja mihin arvoihin tuki perustuu. (Berg ym. 2000, 10.)

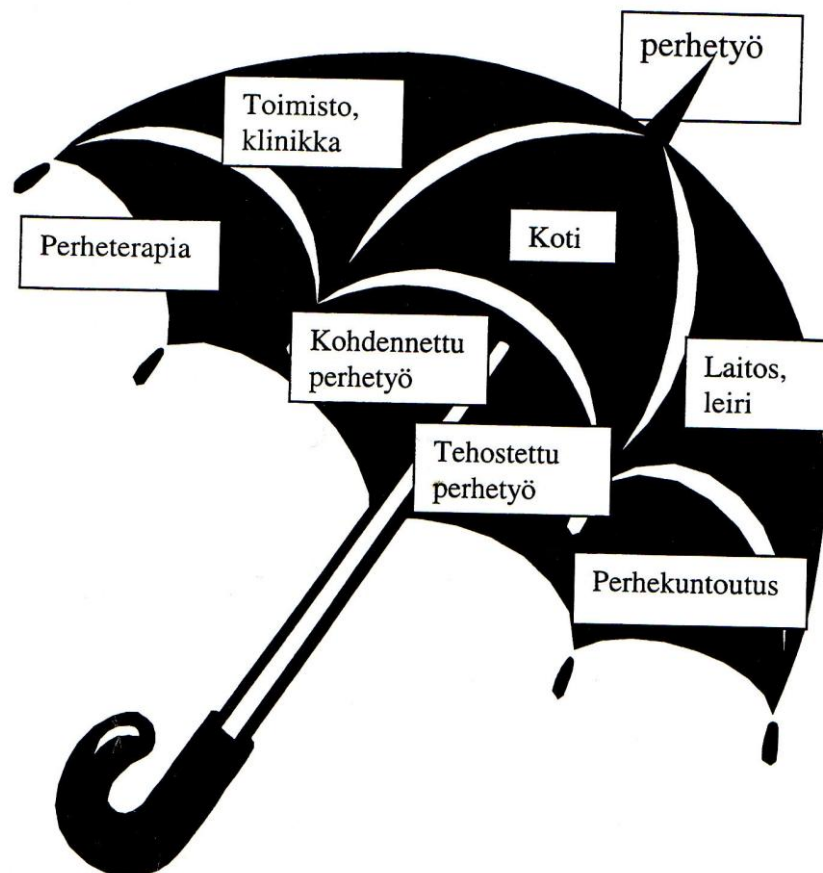
Jokainen kunta, työyhteisö, yksikkö, projekti ja tiimi määrittävät perhetyön oman työnsä, perustehtävänsä ja toimintansa kautta. Perhetyö onkin monin eri tavoin mukana lastensuojelun asiakasprosessin kaikissa vaiheissa. Jo lastensuojelutarpeen selvitys tehdään yhteistyössä perheen kanssa ja joissakin kunnissa sosiaalityöntekijän työparina selvitystä tekemässä on perhetyöntekijä. Lastensuojelun perhetyö käynnistyy sosiaalityöntekijän päätöksellä niin kuin muutkin avohuollon tukitoimet. (Heino 2008, 44-45.)

Saarnio (2005, 248) toteaa, että lastensuojelun perhetyö on viranomaisten tukea ja kontrollia perheelle, mikä tekee työstä haastavaa. Tuen ja kontrollin ristiriita herättää asiakkaissa yleensä voimakkaita tunteita ja pohditta-

vaksi jää, onko työ vapaaehtoista vai vastentahtoista. Kuntoutumisen näkökulmasta vapaaehtoisuus on aina paras lähtökohta positiivisille muutoksille. Vastentahtoisuutta ilmenee monesti etenkin niissä perheissä, joissa on sijaishuollon tarvetta. Työn tulisikin olla myös vastentahtoisissa tilanteissa mahdollisimman avointa.

Perhekeskeisessä työskentelyssä korostetaan perheen omaa asiantuntijuutta, jolloin perhettä tulee kuulla kaikissa perhettä itseään koskevissa asioissa. Perhekeskeisessä työssä on myös paljon perheterapeuttisia vaikutteita. Perhe nähdään monesti systeeminä, jonka yhden osan muutos vaikuttaa muihinkin osiin. Perhettä voidaan lähestyä eri tavoin ja tukemisessa oleellisena on nähty ennaltaehkäisevä toiminta, jossa vanhemmuuden tukeminen on oleellisessa osassa. Perhetyön malleja on paljon ja niitä on kehitelty viime vuosina useita. Voimavarakeskeinen ajattelu ja ratkaisukeskeisyys ovat viime vuosien suosittuja perhetyön lähestymistapoja. (emt. 240-241, 247.)

Berg ym. (2000, 188) mukaan perhetyön käsitettä voidaan avata niin sanotulla sateenvarjomallilla, joka jaetaan kolmeen sektoriin sen mukaan, missä perhetyötä tehdään. Ensimmäinen sektori tarkoittaa klinikamuotoista perheterapiaa työtä, jota tehdään kodin ulkopuolella. Toinen sektori on tehostettua ja kohdennettua perheen kotona tehtävää työtä ja kolmas sektori kuvaa ympärivuorokautista, usein leirimuotoista perhetyötä.

Kuva 1 Perhetyön sateenvarjo (emt. 188)

Berg ym. (2000, 189-190) on sitä mieltä, että mitä vakavampi tilanne perheessä vallitsee, sitä paremmilla ja keskitetyimmillä resursseilla siihen tulee puuttua. Lastensuojelun perhetyön asiakassuhteissa on aina mukana sekä tuki että kontrolli. Perheen tilanteen parantamiseksi työntekijän olisi oleellista erottaa, tarvitseeko perhe enemmän tukea vai kontrollia. Esimerkiksi ehkäisevässä perhetyössä perheelle tulisi tarjota lähinnä vain tukea, kun taas tilanteessa, jossa perhettä uhkaa lasten huostaanotto, kontrollin tulisi olla tukea vahvempi elementti asiakassuhteessa. Perheen pitkittyneessä kriisitilanteessa tai lapsen huostaanoton jo tapahduttua perhe tarvitsee sekä tukea että kontrollia, näiden kahden elementin suhde kuitenkin vaihdellen perheen tarpeiden mukaan. (ks. liite 3)

Heino (2008, 26) esittelee Hurtigin luokittelun, jossa perhetyö jaetaan kuuteen alalajiin. Näitä ovat lisä-, täsmä, arki-, turva-, teho-, sekä yhdistelmäapu. Lisäavulla tarkoitetaan niitä perhetyönmuotoja, joiden rooli on täydentää muita perhepalveluita. Näitä ovat esimerkiksi päivätoimintaryhmät. Täsmäavulla taas tarkoitetaan sellaista työtä, jonka kohteena on jokin tietty ryhmä tai ongelma. Työmuotoa organisoidaan useimmiten vertaistukiryhmille. Arkiavulla tarkoitetaan työtä, jota tehdään kodeissa ja jolla tuetaan arjessa selviytymistä. Työ on tiivistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Ero tehostettuun kotipalveluun näkyy arkipäivän hallinnan sijasta laajemmin ja se sisältää paljon vanhemmuuteen ja elämänhallintaan liittyviä kysymyksiä.

Turva-avulla tarkoitetaan perheen kriisitilanteeseen tuotavaa tukea, jolloin esimerkiksi väkivaltatilanne pakottaa hakemaan asumiseen ja elämiseen suojaa ja turvaa kodin ulkopuolelta. Työtä tehdään turvakodeissa, joissa saa myös keskusteluapua sekä apua käytännön ja tulevaisuuden asioiden järjestämisessä. (emt. 26.)

Tehoavulla tarkoitetaan laitospäristössä tapahtuvaa psykososiaalista tehohoitoa, jonka ajaksi perhe irrottautuu normaalista arkiympäristöstään ja on ympärivuorokauden työntekijöiden avun, valvonnan, hoivan ja huolenpidon, sekä tuen lähettyvillä. Työssä voidaan esimerkiksi intensiivisesti keskittyä vanhempien päihdeongelman hoitoon tai perheen kokonaistilanteeseen. Tarkoitus on kuitenkin tukea niin lapsia kuin vanhempiakin. Viimeisimpänä yhdistelmäavulla tarkoitetaan työtä pääasiassa nuorten parissa, jota kuvaa eri tahojen välinen tiivis yhteistyö. Työtä voivat tehdä yhdessä esimerkiksi oppilashuolto, terveydenhoitaja ja jengityöntekijä. (emt. 26.)

Avohuolto perustuu aina tarveharkintaan, ja se on lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuvaa. Avohuollon palvelut ovat valitettavasti ohentuneet, ja ne ovat jääneet pitkälti sosiaalityön varaan. Ongelmana on usein, ettei päteviä sosiaalityöntekijöitä ole saatavilla. Avohuollon lastensuojelutyö onkin siten pitkälti siirtynyt perhetyöntekijöiden vastuulle. Avohuollon kirjo on laaja ja tarpeet moninaisia. Käytettävissä on esimerkiksi tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa. Näidenkin tarve on saatavuutta suurempi. Paljon apua annetaan myös taloudellisesti ja kotiin annettava perhetyö on myös yleistä. Tukitoimina voidaan myös käyttää yleisiä sosiaalipalveluja,

kuten päivähoito, hoito- ja terapiapalveluita, perhetyötä, koko perheen si-
joitusta perhe- tai laitoshoitoon, vertaisryhmiä, loma- ja virkistystoimintaa
sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluita ja tukitoimia. Jos kotiin vie-
ty apu ei riittävästi turvaa lapsen kasvua ja kehitystä, lapsen arki tulee jär-
jestää muualla. Huostaanoton tulee aina olla lapsen edun mukaista. (Heino
2008, 11, 16, 19, 22.)

4 ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO RY

Ensi- ja turvakotien liitto ry on perustettu vuonna 1945 turvaamaan lapsen
etua. Liiton tarkoitus on ”turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhte-
isiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta ja perhettä sekä eh-
käistä perheväkivaltaa”. Ensi- ja turvakotien liitto ry koostuu 28 jäsenyh-
distyksestä, joista yksi on Kanta-Hämeen perhetyön kehittämissyhistys ry.
Lisäksi Ensi- ja turvakotien liitto ry pyrkii vaikuttamaan sitä koskevaan
yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Vuosien kuluessa liiton toimintaym-
päristö, työmenetelmät ja toimintatavat ovat muuttuneet, mutta perusteh-
tävä on pysynyt samana. (Vuosikertomus 2009, 2.)

Ensi- ja turvakotien liitto ry toimii yhdyselimenä jäsenyhdistyksilleen ja
pyrkii yhteistyössä niiden kanssa kehittämään toimintaa ja varainhankintaa
sekä toteuttamaan kuntouttavaa perhetyötä. Se antaa myös lausuntoja, eh-
dotuksia ja aloituksia koskien toimintasektorillaan tapahtuvaa päätöksen-
tekoa. Ensi- ja turvakotien liitto tekee yhteistyötä sekä kotimaisten että ul-
komaisten toimijoiden kanssa sekä tutkii ja selvittää tarkoitukseensa liitty-
viä ilmiöitä. (Liiton säännöt 2007, 1.)

Olemme seuraavassa esitelleet muutamia Ensi- ja turvakotien liitto ry:n
työmuotoja, jotka sopivat opinnäytetyön viitekehykseen. Näitä työmuotoja
ovat Alvari-perhetyö ja Ensi- ja turvakotien liitto ry:n miestyö. Miestyö on
esitelty miesnäkökulman vahvistamiseksi. Opinnäytetyön toimeksiantaja-
na toimi Alvari-perhetyö, jonka takia työmuoto on esitelty melko tarkasti.

4.1 Alvari-perhetyö

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n ja sen jäsenyhdistysten Alvari-perhetyö sai
alkunsa jo vuonna 1989 yhtenä RAY:n rahoittamista kokeiluprojekteista.
Alvari-perhetyö on ennaltaehkäisevää lastensuojelun perhetyötä, joka tar-
joaa perheille pitkäaikaista, tehostettua, suunnitelmallista ja tavoitteellista
tukea ja apua koteihin. Se on kohdennettu erikoispalvelu, joka räätälöi-
dään perheen tarpeiden mukaisesti. Asiakassuhteen perustana on aina per-
heen ja työntekijän välinen positiivinen kontakti ja luottamussuhde. Alva-
ri-perhetyö on valtakunnallisesti koordinoitua ja sen laatukriteerit ovat
myös valtakunnalliset. Ensi- ja turvakotien liitto koordinoi Alvari-
perhetyön toimintaa eli seuraa, tiedottaa, kouluttaa ja valvoo. (Niemi
1999, 17; Niemi 2008, 6.)

Niemi (1999, 26) toteaa Alvari-perhetyön toiminnan vahvuuden olevan kodeissa tehtävä pitkäjänteinen työ, joka antaa muutokselle aikaa. Alvari-perhetyö ei myöskään ole viranomaisjärjestö, jonka takia se onnistuu työskentelemään myös niissä perheissä, joissa varsinaisia lastensuojelun palveluita vierastetaan (Niemi 2008, 36-37). Kunnan sosiaalityöntekijät ohjaavat asiakkaita Alvari-perhetyöhön. Yhteistyö paikallisten viranomaisten kanssa on Alvari-perhetyön toiminnan peruskiviä ja verkostoituminen eri tahojen kanssa ehkäisee päällekkäisen työn tekemistä.

Työskentely tehdään aina työpareina ja yhtä paria kohden perheitä on 2-4 (Niemi 1999, 95). Työskentelyprosessi yhden perheen kanssa kestää 1-2 vuotta, joskin vuonna 2002 tehdyn tutkimuksen mukaan jopa 40 % asiakassuhteista jäi alle puolen vuoden mittaisiksi, kun taas yli kahden vuoden työskentelyjaksoja oli kaikista asiakassuhteista 5 %. Syynä asiakassuhteen lyhyteen voi olla esimerkiksi perhetyöntekijän siirtyminen toisiin tehtäviin, jolloin perhe ei ole halunnut aloittaa uutta asiakkuutta uuden työntekijän kanssa, helposti selkiävät ongelmat tai perheen nopea siirtyminen sopivien palveluiden piiriin. Yli kaksi vuotta kestäneet suhteet taas kertovat usein perheistä, joissa tuen tarve on niin jatkuva, ettei edes vuosikymmenten tuki välttämättä riittäisi. Parhaiten Alvari-perhetyö auttaakin niitä perheitä, joilla on vakavia ongelmia, mutta jotka päättävät itse ottaa tarjotun avun vastaan. (Niemi 2002, 11, 31, 33.)

Niemen (1999, 25) mukaan kullakin jäsenyhdistyksellä on oma johtajansa, jonka alaisina perhetyöntekijät toimivat. Johtajan tarkoitus on antaa tukea työntekijöille ja järjestää säännöllisesti kokouksia työntekijöiden kanssa. Alvari-perhetyön kaltaisessa raskaassa työssä on ensiarvoisen tärkeää voida tukeutua johtajaan esimerkiksi ristiriitatilanteissa. Johtaja on aina viime kädessä se taho, joka päättää kuka kuuluu Alvari-perhetyön piiriin ja kuka ei. Johtajan on myös erittäin tärkeää järjestää työntekijöille työnohjausta.

Raha-automaattiyhdistys eli RAY on rahoittanut Alvari-perhetyön toimintaa aina sen synnystä saakka maksamalla 45 % kuluista. Lopun ovat maksaneet kunnat, joissa palvelua järjestetään. Marraskuussa 2006 RAY päätti kuitenkin lopettaa Alvari-perhetyön rahoittamisen kokonaan vuoden 2010 loppuun mennessä. RAY:n peruste tälle päätökselle oli, että Alvari-perhetyön asiakkaat tulevat muista kunnallisista palveluista, jolloin Alvari-perhetyö on osa lain velvoittamien lastensuojelupalveluiden hankintaa. Toisin sanoen RAY päätti olla avustamatta sellaisia palveluita, joilla kunnat täyttävät lastensuojelupalveluiden velvoitettaan ostamalla palveluita järjestöiltä. (Niemi 2008, 8.)

Niemi (2008) on tehnyt tutkimuksen *Lapset alkoivat nauraa*, jossa kuvataan Alvari-perhetyötä, perheiden tilannetta, huolta ja muutosta. Aineisto on kerätty asiakaspalautteiden ja lomakekyselyiden pohjalta. Tutkimuksen tulokset osoittavat sen, että Alvari-perhetyö on tavoittanut haavoittuvissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä. Alvarit ovat auttaneet perheitä muun muassa arjessa jaksamisessa, elämänilon saamisessa, lasten päivärytmin selkiytymisessä ja luottamuksessa omiin voimavaroihin. Tulokset ovat hyviä

ja kotona tehtävälle ei-viranomaisluonteiselle perhetyölle on tilausta, sillä sen on todettu tuovan helpotusta perheiden elämään.

4.1.1 Asiakkuus

Alvari-perhetyössä jokainen prosessi perheen tukemiseksi on yksilöllinen, mutta periaatteessa asiakkuus voidaan jakaa yhdeksään vaiheeseen, jotka läpikäydään jokaisen perheen kanssa. Kokosimme Niemen (2002, 36) esittelemän asiakastyönprosessin seuraavaan taulukkoon.

Taulukko 1 Alvari-perhetyön asiakasprosessi

1	tulotapahtuma
2	harkinta-aika
3	sopimuksen teko ja tavoitteiden asettaminen
4	muiden auttamistahojen kartoittaminen
5	luottamuksen ja kontaktien syntyminen
6	erityismenetelmien käyttö
7	muutokset perheissä
8	mahdolliset retkahdukset ja niiden arviointi
9	jatkotuen selvittely

Usein asiakkuus alkaa, kun kunnan sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä Alvari-perhetyöhön ja kuvailee lyhyesti perheen tilannetta. Vastavuoroisesti sosiaalityöntekijän tulee kertoa perheelle mitä Alvari-perhetyö on niin, että perhe ymmärtää palvelun tarkoituksen. Alvari-perhetyöntekijän ja perheen ensimmäinen tapaaminen on usein lähinnä toisen osapuolen tunnistelua, eikä ensimmäisessä tapaamisessa vielä tehdä minkäänlaista sopimusta tai päätöstä työskentelyn aloittamisesta. Jos perhe on ensimmäisen tapaamisen jälkeen vielä epävarma tahdostaan tulla Alvari-perhetyön asiakkaaksi, perhetyöntekijä voi tehdä perheeseen muutaman kotikäynnin varmistukseksi perhetyön tarjoaman tukimuodon sopivuuden. (Niemi 1999, 39.)

Jokaisen asiakassuhteen aluksi luodaan perheen, kunnan lastensuojeluviranomaisen ja Alvari-perhetyöntekijän kesken kirjallinen palvelusopimus. Sopimukseen kirjataan suunnitelma perheen kanssa toimimisesta, lastensuojelun huolenaiheet ja muutostarpeet sekä tavoitteet perheessä tehtävälle työlle. Sopimus tarkastetaan säännöllisesti työskentelyn edetessä yhteisissä kokouksissa. Sopimuksen yhteinen läpikäyminen mahdollistaa suoran palautteen antamisen sekä tarjoaa perheelle mahdollisuuden kertoa prosessin etenemisestä ja siihen liittyvistä tunteista. (Niemi 2002, 25; Niemi 1999, 25.)

Sopimus tehdään aina vain sellaisessa tilanteessa, jossa perhe on hyväksynyt työntekijän ja toisaalta työntekijä kokee, että hän voi auttaa perhettä. Sopimukseen kirjataan myös, että Alvari-perhetyöntekijät saavat jakaa toisilleen tietoa perheestä tarvittaessa. Työskentelyn tavoitteet pyritään teke-

mään mahdollisimman konkreettiseksi ja käytännönläheiseksi, jotta niihin pyrkiminen olisi mahdollisimman helppoa. Näitä tavoitteita voivat olla esimerkiksi lapsen päivärytmin tai perheen raha-asoiden selkeyttäminen, harrastustoiminnan tukeminen tai kotiaskareiden opettelu. Arkielämän hallinnassa auttavat kyky käyttää rahaa, siivota, laittaa ruokaa, käydä ostoksilla tai kunnostaa kotia. Sopimuksessa määritellään myös kuinka usein perheessä käydään ja milloin on seuraava kokous sosiaalityöntekijän kanssa. (Niemi 1999, 39-41, 94.)

Alvari-perhetyöntekijä ei pyri auttamaan perhettä yksin, vaan auttaa perhettä löytämään muita yhteistyötahoja ongelmien kokonaisvaltaiseen ratkaisemiseen (Niemi 2002, 38). Esimerkiksi perheessä, jossa yksi ongelmista on alkoholin liikakäyttö, yhteistyötahoina voivat toimia erilaiset tukiryhmät kuten AA tai muut päihdetyötä tekevät tahot.

Niemi (1999, 37, 39, 78) on sitä mieltä, että Alvari-perhetyö toimii niin sanotulla huolen harmaalla alueella ja perhe on useimmiten tehostetun tuen tarpeessa. Muutosta tarvitaan kipeimmin silloin, kun perheen omat voimavarat eivät enää riitä. Tehostetun tuen tarvetta voi aiheuttaa esimerkiksi vanhemman väsymys, masennus tai päihdeongelma, velkaantuneisuus, lasten kouluvaikeudet tai laiminlyönti. Valikoituminen Alvari-perhetyön asiakkaaksi on useimmiten sattumanvaraista. Tällöin perheet tarvitsevat useimmiten vain lisäresursseja, ryhtiä ja kontrollia arkeensa varsinaisen lastensuojelun sijaan. Tämän osoittaa muun muassa se, että yleisin perheitä lähettävä taho on juuri kunnan lastensuojelu. Pysyvät muutokset perheen arjessa syntyvät noin 1-2 vuodessa.

Tasa-arvoisuus ja aito kohtaaminen ovat Alvari-perhetyön edellytyksiä. Toiminnan päämäärä on vahvistaa asiakkaan eli perheen voimavaroja sekä arjessa jaksamista. Mitä tahansa perheen ongelmat ovatkaan, ne heijastuvat perheen arkeen, joten perheen vahvistaminen tapahtuu parhaiten arjen askareiden kautta. Vahvistamiseen pyritään muun muassa sillä, että asioita pyritään tekemään mahdollisimman paljon perheen kanssa, ei heidän puolestaan. Vahvistamisen lisäksi perheelle pyritään tarjoamaan mahdollisuus muutoksen aikaansaamiseen. Alvari-perhetyöllä voi olla myös perhettä tukeva rooli esimerkiksi vanhempien erotilanteessa. (Niemi 1999, 24, 94-95.)

Alvari-perhetyössä asiakaslähtöisyys toteutuu esimerkiksi siinä, että palvelu pyritään aina toteuttamaan asiakkaan näkökulmasta käsin. Työntekijän ja asiakkaan välille pyritään luomaan dialoginen suhde, jossa tasa-arvoisuus ja kumppanuus ovat keskeisiä elementtejä ja kanssakäyminen toimii kumpaankin suuntaan. (Niemi 1999, 24.) Perheen kanssa tehtävän työskentelyn painopiste on aina nykyisessä elämäntilanteessa. Työskentely pyritään myös kohdistamaan perheen koko läheisverkostoon, sillä sen vaikutus perheeseen on joko tuhoava tai tukeva. (Niemi 1995, 23.)

Alvari-perhetyön käyttämät työmenetelmät liittyvät läheisesti sosiaalityön psykososiaaliseen orientaatioon. Työssä käytettävät menetelmät ovat sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä, joiden tavoitteena on yksilön toimintakyvyn edistäminen ja vuorovaikutuksen lisääminen yksilön ja yhteiskun-

nan välillä. Käytännössä menetelmät voivat olla esimerkiksi erilaiset ryhmätoiminnot ja retket, kuvallinen ilmaisu sekä keskustelut. Perhekuntoutuksessa on tärkeää, että se lähtee liikkeelle perheen arkielämän tasosta. (Niemi 1999, 94-95; Niemi 1995, 23.)

Jokainen perhekäynti dokumentoidaan. Tämän kautta varmistetaan, että perheessä tapahtuneet muutokset tulevat näkyviin ja toisaalta uusia ongelmia voidaan tunnistaa. (Niemi 1999, 26.) Työskentelyn lopuksi Alvari-perhetyöntekijä antaa perheestä loppuarvioinnin sekä perheelle että muille yhteistyötahoille. Arvioinnissa puututaan perheen kanssa tehtyyn työhön ja työskentelyn alussa määriteltyjen tavoitteiden toteutumiseen. (Niemi 2002, 2.)

4.2 Miestyö

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n jäsenyhdistyksissä tehdään useilla paikkakunnilla miesten väkivalta-, isyys-, perhe- ja kriisityötä (Liiton miestyö). Muutamia esimerkkejä työmuodoista ovat lähisuhde- ja perheväkivaltaa ehkäisevä ja pysäyttävä Jussi-työ sekä miesten kriisikeskus, josta miehet voivat hakea apua erilaisissa kriisitilanteissa. Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Internet-sivuilla (Miesten keskus) kerrotaan Miesten keskuksista, jotka kehittää miesten ja perheiden psykososiaalista auttamista yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Miesten keskus tekee alan tutkimuksia ja tuottaa miestietoutta sekä kouluttaa ammattilaisia. Lisäksi työtä miesten kanssa tehdään eri jäsenyhdistyksissä ja eri paikkakunnilla muilla nimikkeillä. Miestyö on lisääntynyt ja se nähdään nykyään tärkeänä osana miehen ja perheen auttamista.

Jussi-työn lisäksi väkivaltatyötä tekee Espoossa Lyömätön Linja, jossa tehdään väkivallan katkaisu- ja ehkäisytyötä väkivaltaa perheessään käyttäneiden miesten kanssa. Lyömätöntä linjaa ylläpitää Naisen apua Espoossa ry, joka on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. (Lyömätön Linja Espoossa.) Naisen apua Espoossa ry pyörittää myös toimintaa nimeltä Miehen Linja, joka on erikoistunut perheväkivaltaa käyttävien maahanmuuttajamiesten auttamiseen ja tukemiseen. Maahanmuuttajamiesten kanssa tehtävässä työssä on omaksuttu kulttuurisensitiivinen lähestymistapa, hyväksymättä lähisuhde- ja perheväkivaltaa kulttuurin nimessä. (Miehen linja.)

Isistä perhetyössä löytyi heikosti aineistoa ja tutkimuksia, mikä herätti meissä mielenkiinnon muuta Ensi- ja turvakotien liitto ry:n tarjoamaa miestyötä kohtaan. Esittelemme seuraavassa hieman tarkemmin Jussi-työtä sekä isille kohdennettua kriisityötä. Jussi-työtä on tehty pitkään Ensi- ja turvakotien liitto ry:ssä ja se on vaikuttanut miestyön kehitykseen. Tämän takia koimme Jussi-työn esittelyn tärkeäksi. Haastattelujen yhteydessä perheväkivalta ei tullut esille eikä se luultavasti ole ongelma näissä perheissä.

4.2.1 Jussi-työ

Jussi-työ on Ensi- ja turvakotien liitto ry:n työtä, jolla halutaan ehkäistä tai lopettaa lähisuhteissa tapahtuva väkivalta sekä antaa apua kriisin selvittämisessä. Työ on kohdennettu miehille ja sitä toteuttavat miehet. Työtä on tehty Suomessa noin 15 vuotta ja sitä tehdään Suomessa kahdeksassa eri kaupungissa. Hämeenlinnassa työtä ei ole tarjolla. Jussi-työn tausta-ajatus on, että väkivalta on sitä tehneen henkilön ongelma ja väkivallan tekijä on teostaan vastuussa. Jussi-työ vastaakin juuri tähän yksilön ongelmaan, jotta väkivallan käyttö loppuisi. Jussi-työ eroaa muusta miesten väkivallatyöstä siinä, että mies ja naistyö halutaan sovittaa yhteen. Jussi-työtä onkin kehitelty turvakodeissa, jotta miesnäkökulma on osattu ottaa paremmin huomioon ja toisaalta huomioida kaikki perheen jäsenet paremmin. (Tuokkola & Törmä 2010, 5.)

Tuokkolan ym. (2010, 9) mukaan miehet päätyvät Jussi-työhön joko puolison turvakotiasiakkuuden kautta, itse hakeutumalla tai lastensuojelun, poliisin tai muun vastaavan ohjaamana. Myös muut miesten väkivallatyötä tekevät tahot voivat ohjata miehen Jussi-työhön. Vaikka Jussi-työ on miehille suunnattua, jonkin verran asiakkaina on ollut myös naisia. Naisten väkivallatyön tarve onkin kasvanut viime aikoina.

Jussi-työn työmenetelmät eroavat jonkin verran kaupungeittain ja työntekijöiden koulutustaustan mukaan. Yleensä työ on kuitenkin yksilötyöskentelyä ja keskustelua asiakkaan kanssa. Jussi-työn erityisyys näkyy kuitenkin työn integroimisessa turvakotityöhön ja siinä, että terapiatyö liitetään työhön, joka takaa naisten ja lasten turvallisuuden. (emt. 19, 21.)

Jussi-työ tukee sosiaalityötä ja perheterapiaa. Monissa perheen kriiseissä mies jää yksin, sillä ei ole tahoja joihin heitä voisi ohjata. Kunnat eivät itse juuri edes järjestä väkivallatyötä miehille, vaan työtä tekevät järjestöt. On koettu hyväksi, että työ ei ole viranomaisluonteista ja järjestötyö koetaan joustavana. Kunnat tukevat monesti vain äitejä ja lapsia. Miesnäkökulmaa jääkin lähes huomioimatta, mikä ei tue koko perheen näkökulmaa. Jussi-työssä on koettu hyväksi, että mies kohtaa miehen. Jussi-työ on ”vankan osaamisen kriisityötä”. (emt. 25-27.)

Tuokkola ym. (2010, 26-27) toteaa, että joissain tapauksissa lastensuojelusta on voitu siirtää joitakin perheitä suoraan Jussi-työhön. Isät ovat kokeneet miestyöntekijän hyvänä asiana, sillä heitä on myös kuultu paremmin. Jussi-työn nähdään helpottavan sosiaalityötä ja kaikki aikuisten kanssa tehty työ on myös lasten parhaaksi. Kokemukset perheiden isistä Jussi-työssä ovat hyviä. Asiakkaiden ja viranomaisten mukaan sosiaalitoimessa ja perheneuvolassa ei edes ole riittävästi valmiuksia auttaa väkivaltaisista miehiä. Monesti väkivallakysymykset sivutetaan perheiden asioissa. Väkivallatyö vaatii pitkäjänteistä terapiatyötä, joka puolestaan vaatii erityisosaamista.

4.2.2 Isät ja kriisityö

Pulli (2006, 7, 9) kertoo, että Helsingissä toimii Suomen ainoa miesten kriisikeskus. Paikan toiminta alkoi useamman järjestön yhteistyöprojektina, mutta nykyään se toimii Ensi- ja turvakotien liiton tiloissa. Miesten kriisikeskus on matalan kynnyksen toimintaa ja pyrkii joustavuuteen ja ennaltaehkäisyyn. Työ on tarkoitettu miehille eri kriisitilanteissa. Vaikka kriisikeskuksen sijainti on pääkaupunkiseudulla, tulee asiakkaita myös muualta Suomesta ja miehet tulevat kriisikeskukseen ajanvarauksella. Parisuhdeongelmat, avioero ja väkivalta ovat yleisimpiä syitä hakeutua miesten kriisikeskukseen.

Kilpiän (2006, 25-26) mukaan miesten kriisikeskuksissa käyneet miehet ovat suurin osa isiä. Joskus itse isyys voi ajautua kriisiin esimerkiksi erolanteissa, puolison uupuessa tai tulevan isyyden myötä. Monet kriisityön parissa olleet miehet kertovat suhteen omaan isäänsä olleen etäinen. Kriisikeskuksen asiakkaat saavat vain harvoin tukea omalta isältään lasten kasvatukseen ja isyyteen. Miehen on helpompi luoda tunneside omaan lapseensa, jos hänellä on ollut tunneside isäänsä. Tunnesiteen puuttuminen omassa lapsuudessa ei kuitenkaan tarkoita, ettei sen luominen omaan lapseen olisi mahdollista.

Jokainen isä kokee joskus itsensä riittämättömäksi ja epäonnistuneeksi. Pahimmillaan mies voi ajatella aina olevansa väärässä paikassa, oli hän sitten töissä tai kotona. Isyyteen liittyikin monia kriisitekijöitä, mutta jotkut tilanteet aiheuttavat erityisesti isyyden kriisiytymisen. Vaikka lapsen syntymä on yleensä iloinen asia, muuttaa se perheen totuttuja rooleja ja toimintatapoja. Sen vuoksi tilanne on aina jonkin asteinen kriisi. Vaikeita asioita isäksi tulemisessa voivat olla esimerkiksi epäusko omiin kykyihin olla isä, huonot kokemukset isyydestä, miehen mielestä huono tai väärä ajankohta tulla isäksi tai väärä puoliso. Yleisesti ottaen isiltä odotetaan paljon, mutta tukea on tarjolla vähän. Jo odotusaikaan voi liittyä paljon stressitekijöitä, mutta isät ohitetaan tässä vaiheessa äitejä helpommin. Isä saattaa olla puolisonsa tukija, mutta ei itse saa tukea ja kuuntelijoita. Toisaalta jokainen mies kokee omat haasteensa isyydessä. (emt. 26.)

Kilpiä (2006, 27-30) on sitä mieltä, että isälle kriisin voi aiheuttaa esimerkiksi ei suunniteltu raskaus tai tilanne, jossa lapsen äiti ei halua isää mukaan lapsen elämään. Joskus mies lupautuu isäksi vastentahtoisesti. Oman lapsen kuolema on yksi suurimmista kriiseistä ja siihen liittyy usein asiasta kertominen läheisille. Toisten surun kohtaaminen voi olla vaikeaa, eikä omien tunteiden ja surun käsittely välttämättä luonnistu. Miehen kriiseistä ero vaikuttaa isyyteen hajottavimmin. Nykyäänkin suurin osa lapsista jää äidilleen eron myötä ja jos isä näkee lapsiaan joka toinen viikonloppu tai harvemmin, voi isä-lapsisuhde olla koetuksella. Toisaalta jo varhain luotu hyvä suhde lapseen kantaa myöhemmin erosta huolimatta.

Joskus isille on vaikeaa sovittaa yhteen koti ja työt, ja perheenisäys tuo luonnollisesti mukanaan enemmän menoja. Pienten lasten isät tekevät monesti eniten ylitöitä. Joskus isä voi myös paeta perheen arkea työpaikalle, jos hän ei koe perheessä muuta roolia kuin elättäjän roolin. (emt. 28-29.)

Monesti isyys on kuitenkin voimavara vaikeissa elämäntilanteissa. Hyvä suhde lapseen voi esimerkiksi auttaa erotilanteessa. Isyyden kautta miehet myös arvottavat elämänsä uudelleen, mikä helpottaa mahdollisissa kriisitilanteissa tehtävää arvotyöskentelyä. Lisäksi lapselle annettu hoiva toimii terapeutisella tavalla. (emt. 30.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten Alvari-perhetyön asiakasperheiden isät kokevat saamansa palvelun. Pyrimme vastaamaan tutkimustehtävään kahden tutkimuskysymyksen avulla.

- Millaisena isät kokevat Alvari-perhetyöltä saamansa palvelun?
- Millaista konkreettista vaikutusta Alvari-perhetyön tarjoamalla avulla on ollut isien kokemana?

Ensimmäisen kysymyksen kautta pyrimme kartoittamaan isien yleistä mielipidettä tehdystä työstä sekä selvittämään, onko isät otettu mukaan työskentelyyn täysivaltaisina perheenjäseninä. Toisella kysymyksellä haimme vastausta siihen, onko Alvari-perhetyö oikeasti näkynyt perheen arjessa ja jos on, niin miten.

6 AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI

Pyrimme saavuttamaan tutkimuksemme tavoitteen yhdistämällä määrällisen ja laadullisen tutkimuksen elementtejä yhteneväksi kokonaisuudeksi. Tarkoitus oli määrällisen otannan kautta löytää laadulliseen tutkimukseen sellaisia teemoja, jotka toistuivat tutkimuksen edetessä ja toisaalta tuntuivat herättävän kiinnostusta. Lähetimme Alvari-perhetyöntekijöiden kautta ensin kyselylomakkeen kaikille sellaisille asiakasperheisiin kuuluville isille, jotka ovat aktiivisesti mukana lasten arjessa eli ovat mukana tehdyssä perhetyössä. Kutsuimme näitä isiä termillä jääkaappi-isiä. Termi tulee siitä, että lapsi ja isä käyvät arjessaan samalla jääkaapilla eli asuvat samassa taloudessa. Alvari-perhetyöntekijöiden vastuulla oli motivoida isiä vastaamaan kyselyyn ja muistuttaa lomakkeen palauttamisesta. Kyselylomakkeita lähetettiin yksitoista, joista saimme takaisin kolme. Kyselylomakkeiden jälkeen haastattelimme vielä muutamaa isää teemahaastattelun kautta saadaksemme tutkimustuloksistamme mahdollisimman kattavia kyselylomakkeiden jälkeen.

6.1 Kyselylomake

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus on tutkimustapa, jossa tietoa tarkastellaan numeerisesti (Vilka 2007, 14). Tutkimuksen aluksi tutkija määrittelee perusjoukon, josta poimitaan edustava otos. Määrällisessä tutkimuksessa on keskeistä olla odotettavat johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista sekä tarpeeksi teoretietoa aiheesta. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2008, 136, 174.) Tavallisin kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetty tutkimusmenetelmä on kyselylomake (Vilka 2005, 73), joka meilläkin oli käytössä.

Rakensimme kyselylomakkeen (ks. liite 1) pitkälti tutkimuskysymysten ympärille. Lomaketta rakennettaessa otimme huomioon myös Alvari-perhetyöntekijöiltä nousseet kysymykset ja toiveet, Alvari-perhetyön laatuksiteerit sekä Alvari-perhetyön omat laadunarviointilomakkeet. Alvari-perhetyöntekijät osasivat kertoa kokemuksesta, että isät ovat melko niukkasnaisia vastauksissaan, joten he eivät suositelleet laajaa avointen kysymysten käyttöä. Kyselylomakkeet lähetettiin isille helmikuun 2010 puolella välissä Alvari-perhetyöntekijöiden kotikäyntien yhteydessä ja vastaustaikaa annettiin kolme viikkoa.

Kyselylomakkeen alussa keräsimme isiltä hieman taustatietoja sekä heistä itsestään, että heidän perheestään. Tämän jälkeen pyysimme isiä arviomaan Alvari-perhetyötä mahdollisimman monesta näkökulmasta käsin käsitellen muun muassa asiakassuunnitelmaa, perheessä käyviä perhetyöntekijöitä, tapaamiskertojen määrää ja työn hyödyllisyyttä. Lopuksi pyysimme isiä vielä arviomaan mihin arjen piirteisiin Alvari-perhetyöstä on

ollut apua asteikolla yhdestä viiteen (1=ei lainkaan ja 5=paljon). Alvari-perhetyöntekijät toimittivat lomakkeet perheisiin ja pyrkivät motivoimaan isiä vastaamisessa. Isät lähettivät vastauksensa kirjjekuoressa meidän nimellämme Alvari-perhetyön toimistoon, josta haimme vastauskuoret mää-
räajan umpeuduttua.

Kyselytutkimuksen etu on, että sen avulla voidaan saada laaja aineisto melko helpolla. Kohdehenkilöiden tulee muodostaa rajattu otos perusjoukosta. Aineisto pyritään keräämään standardoidusti, mikä tarkoittaa, että kaikki kyselyyn osallistujat vastaavat samoihin kysymyksiin samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Kyselylomakkeemme voidaan rinnastaa posti-kyselyyn, sillä termiä voidaan käyttää myös silloin, kun lomakkeet kulkevat jonkin organisaation, yhteisön tai instituution kautta takaisin tutkijoille. Tällöin saattaa olla mahdollista saada tavanomaista korkeampi vastausprosentti. (Hirsjärvi ym. 2008, 188, 190-191.) Kyselylomakkeen suurin etu on se, että vastaaja jää tuntemattomaksi (Vilka 2005, 74).

Kyselylomakkeissa käytetään useimmiten avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai asteikkoja eli skaaloihin perustuvaa kysymystyyppiä. Näitä kaikkia voidaan myös käyttää sekaisin. Avoimissa kysymyksissä vastaajalle esitetään kysymys ja kysymyksen jälkeen varataan tilaa vastaukselle. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa sen mitä hänellä on mielessään, eikä vastausta ole rajattu esimerkiksi koskemaan jotakin tiettyä kategorialla. Monivalintakysymyksissä taas kysymyksen jälkeen on tarjottu erilaisia vastausvaihtoehtoja, joista vastaaja voi valita mieleisensä. Asteikossa kyselyn laatija esittää väittämiä, joihin vastaaja reagoi merkitsemällä olevansa asian kanssa samaa tai eri mieltä. Yleisin käytetty asteikko on Likertin asteikko, joka tavallisesti on 5-7-portainen, nouseva tai laskeva skaala. (Hirsjärvi ym. 2008, 194-196.) Meidän kyselylomakkeemme sisälsi näitä kaikkia, joskin avoimia kysymyksiä oli vähän isien mahdollisen niukkasnaisuuden vuoksi.

Kyselyllä on myös omat epävarmuutensa. Esimerkiksi kyselyn laatija ei voi olla varma siitä, kuinka huolellisesti ja rehellisesti ihmiset vastaavat kyselyyn. Toisaalta väärinymmärryksiltä ei voida välttyä, jos esimerkiksi kysymys on epäselvä, vastausvaihtoehdot eivät täsmää kysymykseen tai vastaajan kaipaamaa vaihtoehtoa ei ole. Kyselylomakkeen tulisi aina olla selkeä ja merkityksiltään yhtenevä. Myös hyvin rajaavia sanoja, kuten usein, aina tai yleisesti tulisi välttää. Kysymykset pitäisi pyrkiä rajaamaan selkeästi ja pitää tarpeeksi lyhyinä ymmärryksen lisäämiseksi. Lomakkeen rakenteeseen on myös hyvä kiinnittää huomiota. Yleiset kysymykset tulisi sijoittaa lomakkeen alkuun, kun taas spesifimmät ja aikaa vievät kysymykset toimivat paremmin lomakkeen lopussa. (Hirsjärvi ym. 2008, 190, 197-198.)

Kyselylomakkeemme mukana isille lähti saatekirje, jossa oli selitetty kyselyn tarkoitus sekä painotettu, että vastaukset ovat luottamuksellisia ja vastauslomakkeet hävitetään tutkimuksemme valmistuttua. Vilkan (2007, 81, 84) mukaan saatekirjeen tulisi välittää vastaajalle tarpeelliset tiedot kyselystä ja sen tarkoituksesta kohteliaalla ja myönteisellä sävyllä. Sen pituus on silti aina maksimissaan yksi sivu. Vastaaja tekee usein päätöksen

lomakkeen täyttämistä tai täyttämättä jättämisestä juuri saatekirjeen pohjalta. Puutteellinen informaatio saatekirjeessä kannustaa vastaajaa jättämään vastaamatta ja herättää helposti epäilyksiä tutkimusta kohtaan.

Kyselylomakkeista puhuttaessa aineiston käsittely alkaa aina palautuneiden lomakkeiden tarkistamisella. Ensimmäisenä joukosta poistetaan asiattomasti täytetyt lomakkeet ja lomakkeet, jotka on täytetty puutteellisesti. Tämän jälkeen lomakkeet käydään läpi kysymys kysymykseltä arvioiden samalla puuttuvat tiedot ja mahdolliset virheet. Tärkeintä tarkistuksessa on selvittää tutkimuksen kato eli puuttuvien tietojen määrä tutkimuksessa. (Vilkkä 2007, 106.) Meidän kohdallamme kato oli melkoisen suuri, sillä yhdestätoista lähetetystä lomakkeesta saimme takaisin vain kolme. Tämän takia kyselylomakkeilla kerätty aineisto ei ole tilastollisesti kattava.

Usein seuraava vaihe olisi numeeristen tietojen syöttäminen tietokoneelle, mutta koska kyselylomakkeemme tarkoitus oli lähinnä herättää ajatuksia ja nostaa esiin kiinnostavia näkökohtia, tietojen syöttäminen tietokoneelle ei ollut tarkoituksen mukaista. Lisäksi palautettujen lomakkeiden määrä oli niin pieni, ettei niiden numeerinen tarkastelu ollut mahdollista. Pyy-simme kyselylomakkeessa isiä antamaan kouluarvosanan tehdylle työlle työskentelyn alkaessa ja nykyhetkellä ja näistä laskimme keskiarvot. Nostimme kyselylomakkeesta esiin useasti toistuvia tai mielestämme tärkeitä teemoja kyselylomaketta seuraavaa temahaastattelua varten.

Kyselylomakkeen lopussa oli erillinen lomake, jossa pyydettiin vapaaehtoisia isiä haastatteluita varten. Kirjeessä oli lyhyet saatesanat sekä tilaa isille jättää nimensä sekä puhelinnumerosa, josta heidät voidaan tavoittaa. Saatesanoissa luvattiin, että avatessamme vastauskuoren, jossa palautettiin sekä kyselylomake että lomake haastatteluun suostumisesta, ottaisimme ensimmäiseksi erilleen haastatteluosuutumuksen niin, että nimiä ei voida yhdistää kyselylomakkeen vastauksiin. Painotimme myös, että yhteystietojen jättäminen ei vielä sitonut isää mihinkään, vaan ottaisimme myöhemmin yhteyttä ja kysyisimme silloin suostumusta haastatteluun. Ilmoitimme myös, että tutkimuksen valmistuessa, hävitämme palautetut kyselylomakkeet anonymiteetin säilyttämiseksi.

Soitimme vapaaehtoisiksi ilmoittautuneille isille heinäkuussa 2010. Esitte-limme itsemme sekä kerroimme opinnäytetyömme tavoitteista ja lyhyesti prosessista. Tämän jälkeen kysyimme, vieläkö isillä oli kiinnostusta osal-listua haastatteluun. Kaikki isät, joille soitimme, olivat myöntäväisiä haas-tateltaviksi.

6.2 Teemahaastattelu

Tutkimuksen seuraava vaihe oli laadullinen ja se suoritettiin teemahaastatteluna. Laadullinen tutkimus, eli toisin sanoen kvalitatiivinen tutkimus, pyrkii tutkimaan ja kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti todellista elämää niin sanotuissa luonnollisissa tilanteissa. Tavoitteena on useimmiten löytää uutta tietoa eikä niinkään todentaa jo tiedossa olevia seikkoja. (Hirsjärvi ym. 2008, 157, 160.) Metsämuuronen (2000, 14) lisää, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa usein käytettyjä menetelmiä ovat haastattelu, tekstianalyysi, haastattelu ja litterointi.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto. Puolistrukturoidulle haastattelulle on monia hieman eriäviä määritteitä, mutta kaikille yhteistä on se, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, muttei kaikkia. Tämä tekee teemahaastattelusta erittäin joustavan tutkimusmenetelmän. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, jotka ovat keskustelun alla. Teemat eivät muutu, mutta kysymykset, niiden muoto ja järjestys voivat vaihdella vapaasti. Haastattelun etuna on se, että tutkija voi halutessaan esittää tarkentavia kysymyksiä. Haastattelun negatiivinen piirre on kuitenkin, että vastaajalle ei voida taata samanlaista anonymiteettiä kuin esimerkiksi kyselylomakkeen kautta. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 36, 47-48.)

Metsämuuronen (2000, 41) mukaan haastateltavan on kyettävä luottamaan siihen, että haastattelussa esiin nousseita asioita käsitellään luottamuksellisesti. Puolistrukturoitu haastattelu on ihanteellinen silloin, kun käsitellään arkoja tai erittäin henkilökohtaisia aiheita. Tämän takia teemahaastattelu sopi erinomaisesti tutkimusmenetelmäksemme.

Suora kielellinen vuorovaikutus haastattelutilanteessa antaa tutkijalle mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa sekä kiinnittää huomiota haastateltavan elekieleen ja ilmeisiin. Sanaton viestintä saattaa antaa asioille uusia merkityksiä tai selventää joitakin asioita ilman tarkentavia kysymyksiä. Haastattelun tulisikin olla kahden ihmisen välistä vuorovaikutusta ja viestintää. (Hirsjärvi ym. 2009, 34, 48.) Haastattelutilanteessa haastattelijan on tärkeä jatkuvasti varmistaa, että haastateltava on tilanteessa subjekti ja aktiivinen, osallistuva osapuoli (Hirsjärvi ym. 2008, 200).

Haastattelurunkoa rakennettaessa on erityisen tärkeää muistaa, että tarkoitus ei ole luoda kysymysluettelo vaan teema-aiheluettelo, joka perustuu haastattelun pohjalla toimivaan teoriapohjaan. Luettelon on tarkoitus toimia haastattelijan muistilistana ja mahdollisesti keskustelua ohjaavana kiintopisteenä, mutta ei suoranaisena kysymyslistana. (Hirsjärvi ym. 2009, 66.) Oman haastattelurunkomme pohjana toimivat aikaisemmin teettämämme kyselylomake sekä tutkimuskysymyksemme.

Varsinaiset haastattelut suoritettiin heinäkuun 2010 aikana yksin Alvari-perhetyön tiloissa. Päätös tehdä haastattelut yksin perustui lähinnä aikataullisiin ristiriitoihin. Meillä oli molemmilla käytössä sama teemarunko ja olimme yhdessä keskustelleet siitä, mitkä teemat ovat erittäin tärkeitä sekä pohtineet täydentäviä kysymyksiä kuhunkin aihealueeseen. Pyrimme tätä kautta saamaan haastatteluista mahdollisimman samankaltaisia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja haastatteluiden jälkeen aineisto litteroitiin.

Litterointi tarkoittaa käytännössä haastattelun puhtaaksi kirjoittamista sanatarkasti. Se ei ole varsinaisesti analyysimenetelmä, vaan osa aineiston koontia. Päätelmien tekeminen suoraan nauhoista on melko harvinaista. Aineisto voidaan kirjoittaa puhtaaksi kokonaisuudessaan tai vain osittain. Ennen litteroinnin aloittamista on hyvä tietää mitä analyysimenetelmää aineistoon tullaan käyttämään, sillä menetelmä asettaa litteroitavalle aineistolle erilaisia vaatimuksia. (Hirsjärvi ym. 2008, 217.)

Haastatteluihin osallistui kaiken kaikkiaan kolme isää, jotka olivat ilmoitautuneet vapaaehtoisiksi. Haastatteluiden kestot vaihtelivat puolesta tunnista 45 minuuttiin ja litteroitua aineistoa tuli 18 sivua. Olimme yllättyneitä, kuinka suuri tarve joillakin isillä oli puhua. Osassa haastatteluista isä oli melko harvasanainen ja tarvitsi paljon lisäkysymyksiä. Toisissa haastatteluissa isä puhui paljon aiheesta, mutta koki myös tarvetta puhua perheestään ja lapsistaan. Täsmentäviä kysymyksiä tuskin tarvitsi.

Haastattelut analysoitiin teemoittelun kautta. Käytännössä teemoittelu tarkoittaa analyysivaiheessa tapahtuvaa, aineistosta useasti esiin nousevien piirteiden yhteen keräämistä. Jotkin teemat saattavat olla selviä jo ennen haastatteluja, kun taas jotkin teemat nousevat esiin vasta haastattelujen myötä. (Hirsjärvi ym. 2009, 173.) Teemoja pohtiessa on tärkeää pitää mielessä tutkimuskysymykset ja yleisesti tutkittavat asiakokonaisuudet.

Aloitimme aineiston analysoinnin lukemalla huolella läpi litteroitua aineistoa useampaan kertaan sekä keskustelemalla siitä, mikä meille jäi päällimmäiseksi mieleen haastattelusta ja siinä käsitellyistä teemoista. Tahdoimme jakaa toisillemme mahdollisimman paljon tietoa haastatteluun liittyvistä asioista niin, että tietotasomme olisi mahdollisimman yhtenevä.

Keskustelun jälkeen pohdimme isien esille nostamia teemoja sekä mietimme, mitkä teemat olivat nousseet keskiöön haastattelussa. Keskeisiksi teemoiksi nousivat isyys, työntekijävaihtuvuus, työskentelyn kesto ja työntekijöiden käyntitiheys, aikaisemmat kokemukset lastensuojelusta ja lastensuojeluilmoituksista, Alvari-perhetyöstä saadut hyödyt sekä RAY:n rahoitus, joka loppuu vuoden 2010 loppuessa. Teemoista luotiin otsikot, joiden alle poimimme haastatteluista isien kokemuksia näistä aiheista. Täten saimme myös tuloksiamme tukevat sitaatit oikeiden otsakkeiden alle.

7 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen keskeisimmät tulokset. Avaamme ensin kyselylomakkeen sanallisesti, jonka jälkeen tuomme esille haastatteluista saadun materiaalin. Haastatteluista saatu aineisto on jaettu teemojen mukaisesti. Haastattelutulosten tukena esitetään lainauksia haastatteluista.

7.1 Kyselylomakkeen tulokset

Valmistelemamme kyselylomake lähetettiin Alvari-perhetyön puolesta yhdelletoista isälle. Lomakkeet kulkivat perheisiin Alvari-perhetyöntekijöiden kotikäyntien yhteydessä. Työntekijöiden tehtävänä oli motivoida isiä vastaamaan lomakkeeseen kannustamalla ja muistuttaa heitä lomakkeen palauttamisesta. Tutkimuksessa isäksi määriteltiin sellainen henkilö, joka asuu samassa taloudessa lapsen tai lasten kanssa, eli on aktiivisesti mukana lasten arjessa. Vastauksia palautui kolme. Kyselylomakkeen kautta oli tarkoitus nostaa esiin erilaisia kiinnostavia teemoja haastatteluja varten.

Lomakkeeseen vastanneet isät olivat 30-44 -vuotiaita. Kaikki isät asuivat yhdessä puolisoitensa kanssa eikä yksikään perheistä ollut uusioperhe. Yhdessä perheessä asui myös sukulaislapsia. Alvari-perhetyötä perheissä oli tehty vähintään kuusi kuukautta.

Kyselylomakkeiden vastauksista ensimmäiseksi nousi esiin, että kaikki isät ovat Alvari-perhetyön asiakkaina eri syistä ja ovat saaneet tukea hyvin erilaisiin asioihin. Tieto perhetyöstä on saatu sosiaalitoimelta tai puolisololta. Jokaisen isän mielestä perhetyön aloittaminen on ollut vähintään jonkin verran tarpeellista ja kaikki isät ovat osallistuneet asiakassuunnitelman tekkoon sekä päivittämiseen. Myös perheessä tehtävän työn tavoitteet ovat hyvin tai vähintään melko hyvin isien tiedossa. Pyydettyä isiä arvioimaan tehtyä työtä kouluarvosanoilla yhteistyön alkaessa keskiarvoksi tuli 8,3. Nykyhetken keskiarvo oli 8,6.

Perhetyöntekijöistä on isille jäänyt yleisesti positiivinen kuva. Kaikki isät kokevat perhetyöntekijäparin ammattitaitoiseksi ja kokevat suhteensa perhetyöntekijöihin luottamukselliseksi. Tukea ja aikaa perheille on isien mukaan ollut tarpeeksi. Lisäksi perheessä tehty työ on vastannut perheen tarpeisiin kaikkien isien kohdalla. Yhdessä perheessä toinen työntekijä on vaihtunut kerran, muissa perheissä sama työntekijäpari on toiminut koko asiakkuuden ajan.

Vaikka isät ovat saaneet apua ja tukea hyvin erilaisiin elämäntilanteisiin, jotkin asiat ovat parantuneet kaikissa perheissä. Näitä asioita ovat arjen sujuminen, sosiaaliavustusten hakeminen, kodin hoidon sujuminen sekä per-

hesuhteiden vahvistuminen. Perheissä, joissa on jo kouluikäisiä lapsia, perhetyöstä on ollut apua lasten koulunkäynnin sujumisessa. Joillekin isille apua on tullut muihin elämän aihealueisiin erittäin vähän, toisille apu ja tuki ovat vaikuttaneet ainakin vähän jokaisella elämän osa-alueella.

Kyselylomakkeista oli vaikea saada kattavaa analyysia, sillä vastauksia oli niin niukasti. Varsinaisia vertailukohtia ei ollut paljon, eikä yleistyksiä juurikaan pystynyt tekemään. Isät olivat myös Alvari-perhetyöntekijöiden ennusteiden mukaan hyvin niukkasanaisia vastatessaan avoimiin kysymyksiin. Pystyimme kuitenkin nostamaan kyselylomakkeista esiin olennaisia ja kiinnostusta herättäviä teemoja.

7.2 Haastatteluiden tulokset

Haastatteluaineistossa esitellään tutkimustulosten tueksi lainauksia haastatteluista. Lainauksista on jätetty pois kaikki tunnistetiedot, koska haastattavia oli niin vähän, että anonymiteetin takaaminen olisi ollut erittäin vaikeaa tunnistetietojen kanssa. Lainaukset esitetään tuloksia tukevassa järjestyksessä, jolloin eri henkilöiden sanomat asiat tulevat sattumanvaraisessa järjestyksessä. Myös työntekijöiden nimet on poistettu lainauksista.

7.2.1 Isyys

Haastattelut aloitettiin pyytämällä isiä kertomaan jotakin omasta perheestään. Lisäksi keskusteltiin yleisesti isyydestä, siitä millainen on hyvä isä sekä oman isyyden merkityksestä elämässä. Tämä sai isät hyvin mukaan keskusteluun. Isät kokivat isyyden pelkästään positiivisena asiana, missä lapsen kasvun seuraaminen, läsnäolo, lasten kanssa leikkiminen sekä lasten rakastaminen olivat tärkeimpiä isän ominaisuuksia. Yksi isä tahtoi myös nähdä itsensä perheen elättäjänä.

Nähdä et lapsi kasvaa ja oppii kaikkee uutta ja sellasta. Se on niinku, se on oikeesti palkitsevaa ku se, se on niin ehdoton noissa omissa jutuissaan.

Se että saa olla lapsilleen isä ja rakastaa näitä. Että on ne kaikki ilot ja riemut mitä näkee mut on myös, voi olla tukena silloin ku vähän surettaa. Se voi olla vaikeeta, ku itekki on vähän allapäin ni sit lapsetki on, mut sitku saa lapsilta pelkkää hymyä ni se menee äkkiä ohi.

Jokaisessa perheessä Alvari-perhetyötä oli haastatteluvaiheessa tehty vähintään puolitoista vuotta. Yksi työskentelysuhteista päättyi opinnäytetyöprosessimme aikana, toiset kaksi olivat jatkuneet jo reilut kaksi vuotta. Yhden perheen kanssa yhteistyösopimus oli tehty vuoden 2010 loppuun. Yhteistyösuhteen kestoista isillä ei ollut moitetta.

7.2.2 Suhde työntekijään

Jokaisen isän ja perheen Alvari-perhetyöntekijöiden välillä vallitsi erilainen suhde, joka näkyi esimerkiksi käytäntötyössä. Kaikkien suhteiden perustana oli luottamus, mutta muuten asiakassuhteilta haettiin eri asioita. Yksi isistä soitti Alvari-perhetyöntekijöille säännöllisten tapaamisten ohessa tarvitessaan apua esimerkiksi parisuhdeasioissa, ja useimmiten työntekijät saapuivat paikalle. Sama isä pohti, kuinka kiireisiä työntekijät varmasti ovat. Kaikki isät sanoivat, että omalle perheelle on ollut tarpeeksi aikaa, joskin eräs isä huomautti, että välillä aikaa on tuntunut olevan perheen tarpeisiin nähden jopa liian paljon. Työntekijäpari oli aikaisemmin ehdotellut perheelle neljää käyntikertaa viikossa, mikä oli isän mielestä ollut aivan liikaa. Asiasta oli kuitenkin päästy molempia tyydyttävään sopimukseen. Eräs isä oli sanonut, että työntekijäpari oli kerran perunut käyntinsä tekstiviestillä. Alvari-perhetyöntekijöistä puhuttiin kuitenkin lämpimästi ja useimmiten etunimellä.

Että nyt on käyty kerran viikossa ja sitte on voinu olla viikko väliä kunnes tulevat taas. Että toi niinku neljä viisi kertaa viikossa ni se olis jo vähän niinku vahtaamista. Että ku ne yleensä tulee niinku auttamaan. Saatiin siinä sitte, vähän toppuuteltiin, että kyllä se kaks kolme kertaa korkeintaan saa riittää. Että ei siitä mitään tuu jos meitä aletaan vahtimaan.

Kahdella isällä oli aikaisempia kokemuksia lastensuojelutyöstä kunnalliselta sektorilta. Verrattuna Alvari-perhetyöhön, kunnallinen lastensuojelutyö miellettiin usein jäykäksi ja viralliseksi, toisin kuin Alvari-perhetyö.

Että toimeen tullaan hyvin ja ihan on, ei ne oo sellasia jäykkiä, että ne tuli vaan ihan sillain tasaperseelle ja sano kolme asiaa niinku kunnalliset.. Et Alvariperhetyö tuli, ne lähti heti tekemään niitä tiettyjä touhuja suunnilleen puolen tunnin juttelun jälkeen. Että silleenki ku Alvari tuli eteiseen niin mä sanoin että meen täyttämään astianpesukoneen ni se vaan sano et istu sä alas ja anna mä teen.

Työntekijävaihtuvuus pyritään Alvari-perhetyössä pitämään alhaisena. Kaksi isää kertoi, että perheen kanssa oli koko työskentelyn ajan toiminut sama työpari, jonka kanssa tultiin hyvin juttuun. Tämä koettiin positiivisena asiana, sillä tuttujen työntekijöiden kanssa pääsi hyvin jatkamaan siitä mihin oli jääty. Tutut työntekijät olivat myös lapsille mieluisia. Yksi isä mainitsi kuitenkin, että heillä oli toinen työntekijöistä vaihtunut kerran ja nyt oli uusi vaihto edessä. Toinen Alvari-perhetyöntekijä oli pysynyt koko ajan samana. Isä koki, että yksilötyöskentely hänen kanssaan oli jäänyt vähemmälle. Juttelu ei aina kiinnostanut, kun oli tiedossa, että työntekijä on pian lähdössä muihin tehtäviin.

Olihan se niin, ei sit joka kerta tarvinnut tutustua uusiin ihmisiin ja sitten käydä kaikkia mitä tää lapsi tänä aamuna söis ja miten pitkään se nukkuu ja silleen (...) Ja muutenkin oli hyvä et oli samat niin vanhempienkin sisarusten kannalta niin oli sinänsä tutut ihmiset sitten.

No mitäs siitä ny, ensimmäisen kerran ku oikeesti keskusteltiin ni oli tosi asiallinen ja mukavat työntekijät. Yks jäi sit jo pois, meille vaihtu sitte.. Ja nyt vaihtuu taas ku tää lähti toisiin tehtäviin. Mut se Alvari (joka on toiminut perheessä alusta saakka) on tosi mukava ja semmonen heittää huulta samalla tavalla ku minä. Nyt ootellaan sitte vaan minkälainen pari sille tulee, et tuleeko yhtä mukava.

7.2.3 Kokemuksia Alvari-perhetyöstä

Kysyttäessä mielipiteitä Alvari-perhetyöstä, saimme kuulla vain hyviä kokemuksia. Kellään isistä ei ollut Alvari-perhetyöstä huonoja kokemuksia tai parannusehdotuksia työhön. Ainoa huomautus, joka eräällä isistä oli, että kotikäyntejä perheessä ei saa olla liian usein. Koimme mielenkiintoiseksi, että kaikki isät olivat lähteneet mukaan työskentelyyn aivan eri lähtökohdista ja jokaisella perheellä oli ollut erilaisia ja -tasoisia ongelmia, mutta Alvari-työskentely oli silti koettu hyödylliseksi omaan elämäntilanteeseen. Isät ja perheet olivat myös saaneet apua hyvin erilaisissa asioissa, esimerkiksi arjen sujuminen oli parantunut kaikilla.

Yksi isä oli saanut apua ja tukea Alvari-perhetyöltä isyyteen, parisuhteeseensa sekä yritykseensä sopeutua yhteiskunnan tiukkoihin normeihin ja sääntöihin. Hän kertoi, että aina kun perheessä tai parisuhteessa oli kriisi, hän saattoi soittaa Alvari-työntekijät paikalle selvittämään asiaa ja puhumaan pariskunnalle järkeä. Isälle ei tullut mieleen kuin vain muutama kerta, kun kukaan ei ollut ehtinyt apuun.

Alvari-perhetyöntekijät samainen isä soitti paikalle myös silloin, kun hänen tarvitsi lähteä hoitamaan omia asioita, eikä lasta voinut ottaa mukaan. Tällöin työntekijäpari tuli yleensä paikalle yhdessä. Toinen työntekijöistä jäi hoitamaan lasta, kun taas toinen lähti isän mukaan esimerkiksi Kelaan. Alvari-perhetyöntekijöistä oli ollut isälle iso apu ja tuki erilaisilla virastokäynneillä sekä käännettäessä virkamieskieltä kansankielelle. Isä kertoi suoraan, etteivät hänen hermonsensa kestä byrokratiakiemuroita, jonka takia Alvari-perhetyöntekijän mukanaolo on ollut korvaamatonta.

Sama isä kertoi myös, että Alvari-perhetyöstä on ollut apua henkisellä tasolla keskustelujen kautta. Keskusteluja oli käyty kaikenlaisista asioista, niin pienistä kuin suuristakin ja näiden keskusteluiden kautta isä oli saanut omia asioitaan järjestykseen päänsä sisällä. Kahvilla käynti Alvari-työntekijän kanssa oli sallinut hetken poissa perhe-elämän kuvioista ja siten helpottanut isän oloa. Isä koki myös, että vaikka ympäröivä yhteiskunta tuntui olevan usein häntä vastaan hänen epämääräisen taustansa takia,

Alvareilta hän oli saanut sellaista hyväksyntää, joka kannusti häntä jatkaamaan niin sanotusti kaidalla polulla.

Niit on paljon. Mikä niis nyt on hyvää.. No ainaki aina ku jotain kriisin poikasta on ni ei tarvii ku soittaa ni ne on paikalla. Et sanotaan alle puol tuntii ni ne on himassa etku pukkaa kriisi päälle (...) Tai sitte jos tarvii mennä johki eikä voi ottaa lasta mukaan, ne tule hoitaan. Että ne on tollaset asiat noin tosi hyvii. (...) Onhan ne ollu niinku henkisellä tasollaki, keskusteluu ja noi. Ja sit on saanu niinku asiat omaanki nuppiin vähän järjestykseen keskustelemalla asioista sen työntekijän kanssa.

(Alvari-perhetyöltä) Saanu vähän niinku ymmärrystä tältä yhteiskunnalta.

Toinen isä oli ollut työtä aloittaessa hieman epäilevä, sillä hänellä oli ollut huonoja kokemuksia kunnallisen lastensuojelun kanssa, mutta sanoi saaneensa Alvari-perhetyön kautta pelkkää hyvää. Hän sanoi saaneensa erityisesti neuvoja arjessa toimimiseen, mutta myös apua siihen, mitä muita teitä perhe voi saada apua arkensa sujumiseen. Perhe oli esimerkiksi hakenut Alvareiden kehotuksesta perhelomaa ja saanut sellaisen. Erityisesti tämä isä koki työskentelyn olleen hyödyllistä lapsilleen sekä vaimolleen, jolle arjen pyörittäminen kävi välillä raskaaksi. Nyt suunnitelmissa oli hankkia kotiin isän iltavuorojen ajaksi kotiapulainen, joka vierailisi muutamana iltana viikossa. Apulainen paitsi auttaisi kotihommissa, myös pitäisi vaimolle seuraa. Isä selitti itse tekevänsä kaksivuorotyötä, jonka takia hänellä oli mahdollisuus ottaa vastaan vähemmän apua Alvari-perhetyöntekijöiltä kuin muulla perheellä.

Alvari-perhetyö oli auttanut perhettä saamaan erilaisia tukitoimia niille perheen lapsista, joilla oli kehitysviivästymä. Lapsille oli haettu esimerkiksi pidennettyä oppivelvollisuutta ja paikkaa erityispäiväkodista. Yhdellä perheen lapsista oli myös tukiperhe, jonka isä laski Alvareiden aikaansaannokseksi. Myös suhteet neuvolaan ja koululääkäriin oli saatu toimiviksi osittain Alvari-perhetyön välityksellä.

No semmosta asiaa on menny vähän eteenpäin, siellä on aika ajoin tullu sellasta mitä ei oo oikeen tietty, että menny eteenpäin että on saanu nytte ainaki kaks kehitysviivästymää että, haettiin just sillä että mahdollisesti kouluun eli nyt ku lapselle haetaan sitä ni, nyt haetaan sitä pidennettyä oppivelvollisuutta. Että varmaan saadaan tällanen tutkimusprosessi.

Kolmas isä nosti tärkeimmäksi Alvari-perhetyöltä saamakseen avuksi raha-asioiden selvittelyn. Perheen vanhempien kanssa oli myös käyty läpi vanhemmuuden ja parisuhteen perusteita, mikä oli isän mielestä tuntunut lähinnä itsestäänselvyyksien kertaamiselta, mutta totesi työskentelyn kuitenkin olleen hyödyllistä. Isä itse asiassa suosittelisi juuri noiden perusasioiden läpikäymistä jokaiselle perheelle. Työskentely Alvari-perhetyön kanssa oli nostanut isän varmuutta kasvattajana ja rajojen asettajana. Toi-

saalta lasten koulunkäynti oli alkanut sujumaan paremmin rajojen asettamisen myötä. Mitään kehitettävää isä ei osannut nimetä.

Oli joo kun ne yli vuoden jo oli ilman sitä (rahallista tukea) et ne pitää lapset kengissä. Ja sai siitä vähän itsevarmuuttakin lisäksi. Lasten kasvatukseen tietysti lisää. Et voinko tehdä näin vaikka tiesi että tällai voi tehdä mutta oli vähän epävarma että voiks sanoa ettei nyt voi tätä ottaa tai.

No olihan se (Alvari-perhetyö) ihan hyvä asia ja en mä mitään pahaa sanottavaa osaa keksiä.

Isien mukaan perheet eivät olleet ongelmiseen yksin, vaan Alvari-perhetyön rinnalla tukea saatiin myös läheisiltä, kuten sisaruksilta ja lasten isovanhemmilta. Vaikka Alvari-perhetyö koettiin hyödylliseksi, yksikään isä ei kokenut, että olisi muuttunut persoonana tai isänä työskentelyn ohessa.

Ihan samanlainen oon omasta mielestäni etten niin hirveesti oo muuten muuttunut. Ja kun ei tää nyt ollut suoranaisesti minuun kohdistuva juttu niin ei se sinänsä muuttanutkaan kummemmin muuta kuin noissa rajajutuissa, et sai niihin lisää varmuutta, et näin voi sanoa ja tehdä.

Isät olivat kokeneet Alvari-perhetyön saapumisen osaksi elämää aluksi uhkana. Yksi isistä oli kieltänyt puolisoaan olemasta missään tekemisissä Alvari-perhetyön kanssa, sillä oli luullut heidän vievän lapsen saman tien. Tavatessaan Alvari-perhetyöntekijät ensimmäistä kertaa, isän mieli oli kuitenkin muuttunut. Työntekijät olivat vakuuttaneet hänelle, että tarkoitus ei ole viedä lapsia pois, vaan tukea perhettä niin, että lapsilla olisi mahdollisimman hyvä olla. Kaksi isää kertoi haastattelutilanteessa, että heidän perheestään oli tehty vähintään yksi heidän mielestään aiheeton lastensuojeluilmoitus. Yhdessä perheessä lapset olivat olleet huostassa kolme kuukautta.

No alukshan mä olin sillain, et ku puoliso tuli mulle sanoon tapaamisia, mä sanoin et hei mun taustoillaha ne on lastensuojeluporukkaa ni nehän on heti ensimmäiseks vie penskan pois. Älä nyt hemmetti rupee niitten kans pyöriin. Mut sitte ku ne kävi juttelemassa siinä vast huomasi niinku että, molemminpuolista oli heti et alko toimiin niinku heti. Että silleen että selittävät oman puolensa ja mä selitin omat taustani. Ja siitä se sitte lähti et ei niillä oo mitään tarkotustakaa mihinkään viedä mitään keltään. Et se oli sit menoo. Et ne kyl selvitti tarkkaan kaikki et ei niinku jääny mitään epäselväks.

7.2.4 Lastensuojeluilmoituksista

Tutkimuksen tarkoitus ei ollut puuttua syihin Alvari-perhetyön asiakkuuden taustalla, mutta isät toivat itse esiin perheistä tehdyt lastensuojeluilmoitukset ja niihin liittyvät ajatukset. Lastensuojeluilmoitukset nousivat keskusteluun jokaisessa haastattelussa, vaikka emme haastattelijoina ottaneet asiaa puheeksi.

Isien mukaan lastensuojeluilmoituksia olivat tehneet perheiden läheiset, naapurit sekä koulu. Ilmoitukset koettiin osittain aiheettomina. Yhdessä perheessä lastensuojeluilmoituksia tehtiin edelleen tasaiseen tahtiin, vaikka perheessä oli tehty perhetyötä jo hyvän aikaa. Isä kertoi, että nykyään lastensuojeluilmoituksen tullessa heille soitetaan usein suoraan ja kysytään mikä on tilanne. Samainen isä kertoi olleensa Alvari-perhetyöhön ja perheessä tapahtuneisiin muutoksiin jopa niin tyytyväinen, että on suositellut palvelua ystäväperheilleen, joilla on ollut samankaltaisia ongelmia. Yksi isistä ei täysin ymmärtänyt, miksi Alvari-perhetyötä oli alun perin ruvettu tekemään, vaikka myönsikin työskentelystä olleen hyötyä. Hän oli kokenut lastensuojeluilmoituksen tekemisen hieman hämmäntävänä.

Sehän oli silloin isänpäivänä kaks vuotta sitte kun lapset lähti. Olin töissä iltavuorossa kun tossa just puoliso soittaa että lapset lähtee. Olin että mitä. Meillä ei ollu tehty mitään perhetyötä, ei tavattu perhettä ei mitään, mutta sitte sinne oli tullu niitä ilmoituksia ni, ja tiesin suunnilleen kuka niitä on tehny. (...) Ja nyt meillä on tota perhetyötä tehty.. Mutta olihan se vaikeeta aikaa ku lapset oli kolme kuukautta poissa. Joka yö menin sinne lastenhuoneisiin halaamaan tyyntyjä. Se oli niinku sellanen mitä ei halua enää ikinä kokea.

No toisaalta et eiks me sit osatakaan mitään tehdä kun tämän ilmotus tehdään. Et semmonen olo siitä vähän tuli. Mut oli siitä sit tosiaan hyötyäkin kun tosiaan nää raha-asiat selvis ja sit sai vähän paremman luottamuksen ittelleen. Mut tosiaan alun perin vähän se ilmoituksen teko oli (...)

7.2.5 RAY:n rahoituksen loppuminen

Raha-automaattiyhdistys on ilmoittanut lopettavansa Alvari-perhetyön rahoittamisen vuoden 2010 loppuun mennessä (Niemi 2008, 8), eikä Alvari-perhetyön jatkosta ole vielä takeita. Kukaan isistä ei ollut työn lopettamisajatuksen varsinaisesti tyytyväinen, vaikka reaktiot vaihtelivat. Isä, jonka perheessä Alvari-perhetyö oli haastattelu hetkellä jo lopetettu, koki hankalaksi kuvitella tilannetta, jossa työ vain loppuisi. Isä, jonka perheessä työ oli muutenkin tarkoitus lopettaa vuoden vaihteessa, ei ollut kuullutkaan asiasta aiemmin, mutta sanoi, että olisi suuri pettymys, jos työmuoto

lopetettaisiin. Omalle perheelle menetys ei olisi niin suuri, sillä isä koki perheen jo pärjäävän omillaan, mutta toivoi silti työmuodon jatkuvan.

Kolmas isä oli RAY:n päätöksestä hyvin tietoinen ja toi aiheen keskusteluun itsenäisesti. Hän kirosi sitä, että työskentelyn alussa perheelle oli painotettu, että työskentelyn kuluessa muutokset tapahtuisivat hitaasti, mutta työn loppuminen kuin seinään ei ollut varsinaisesti hidas muutos. Isä koki, että perhe tarvitsee jatkossakin tukea, eikä tiennyt mistä muualta vastaavaa tukea voisi saada. Alvari-perhetyön loppuminen vaikeuttaisi isän mukaan ehdottomasti perheen arjen sujumista.

Et sitä mä en ymmärräkään et miks ne muka on lopettamassa tätä. Kun niillä ei oo kuulemma rahaa tai jotain härdeelliä. Säästää ne hetkeks siinä mut katotaan sitte vähän jälkikäteen. Tulee tuplana takasi. (...) Kyllä se vaikuttais hirveesti. Ihan noitten asioitten hoitamiseen ynnä muuta. Niist on ollu monissa asioissa iso apu ja sitte jos ne sen yhäkkii. Sillonhan sanottiin alun perin et kaikki tapahtuu sit hitaasti, mut yhtäkkii ilmotetaanki et vuoden lopussa niinku seisoo, loppuu siihe. Ni kyl se vaikuttaa monilla tavoilla. Et emmä käsitä.. Miten ne voi tolleen ees.. Et kyl mä lähtisin kaupungin herroille sanomaan muutaman sanan. Mä teen niille tarjouksen mistä ne ei voi kieltäytyä.

Mutta toivoisin kyllä vielä Alvari-perhetyön jatkoa. Että onhan tää ollu sellanen tosi hyvä auttajataho, mutta tota olishan se tietysti pettymys se (...) Mutta tota olishan se tietysti hienoo kun se jatkuis että siinä on kyllä niinku ollu tosi loistava kokemus ja.. Kyllä se on iso juttu. Ku niin paljon on saanu tukee ja niin että.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Johtopäätökset ja pohdinta on väliotsikoitu haastatteluteemojen pohjalta sen mukaan, miten teoreettinen viitekehys on saatu keskustelemaan tulosten kanssa. Yhdistimme johtopäätökset ja pohdinnan, sillä koimme, että ne tukevat toisiaan.

Osanotto tutkimukseen oli vähäinen ja tämä herätti meidät pohtimaan, mikseivät isät tahtoneet antaa palautetta saadusta palvelusta tai heillä ei ollut kiinnostusta osallistua tutkimukseen. Alvari-perhetyössä on asiakkaana paljon sellaisia perheitä, joissa huoltajana on yksinhuoltajaäiti. Tämä laski osaltaan osallistuvien perheiden määrää. Kyselylomake lähti alun perin yhdelletoista isälle, mutta vastauksia palautui kolme. Syitä kadon taustalla voivat olla esimerkiksi yleinen kiinnostuksen puute, ajanpuute tai aiheen arka luonne. Pohdimme, että syynä isien innottomuuteen voi olla, etteivät isät koe luontevaksi osallistumista tutkimukseen.

8.1 Isyys

Isyys on yleensä suuri osa miehen identiteettiä. Isyyden määrittelemisen on vaikeaa ja jokainen henkilö määrittelee isyyden omista lähtökohdistaan. (Huttunen 2001, 57-58.) Haastattelemamme isät kokivat kaikki isyyden tärkeäksi osaksi elämäänsä. Lasten kanssa oleminen arjessa sekä lasten rakastaminen koettiin tärkeäksi isyydessä. Eräs isä koki isän rooleista tärkeäksi myös perheen elättäjän roolin.

Mielestämme nykyään isyydelle on asetettu melko tiukat vaatimukset ja haasteiden kirjo on sen mukainen. Isyys on jatkuvassa muutoksessa ja isyyden määrittelemisestä tuntuu tulevan jatkuvasti vaikeampaa. Perhetyön tai lastensuojelun tuleminen osaksi perheen arkea voi saada isän kyseenalaistamaan toimintaansa ja rooliaan isänä. Perhetyön tuen avulla voidaan kuitenkin muuttaa perheen sisäisiä vanhoja toimintatapoja ja oppia yhdessä uusia käytänteitä.

Uskomme kuitenkin, että isyydessä on myös jotakin pysyvää. Haastatellut isät tuntuivat olevan iloisia isyydestään ja selvästi välittivät lapsistaan. Pohdimmekin, että se mikä saa isät perhetyön asiakkaina toimimaan, on omien lasten etu ja hyvinvointi sekä se, että työtä tehdään omien lasten parhaaksi. Joissakin haastattelutilanteissa meille haastattelijoille tuli sellainen olo, että isä koki tarvetta vakuuttaa tuntevansa lapsensa esimerkiksi kertomalla näiden harrastuksista ja mielenkiinnonkohteista.

Kaiken kaikkiaan isillä tuntui olevan tarve puhua isyydestään ja lapsistaan ja keskustelu oli luontevaa. Pohdimmekin, mikä voisi olla sellainen paikka tai tilanne, jossa isät pääsisivät oikeasti puhumaan isyydestään. Jotkut isät

voisivat myös hyötyä vertaistuesta esimerkiksi jonkinlaisessa ryhmässä tai Internetin keskustelupalstalla. Isät, joilla on tarvetta puhua, voisi saada keskustelemaan toiminnan kautta. Esimerkiksi kalastusryhmä, saunailta tai jokin liikuntakerho voisi toimia välillisesti keskustelun avaajana.

8.2 Suhde työntekijään

Alvari-perhetyöntekijä pyrkii luomaan asiakkaaseen dialogisen ja tasavertaisen suhteen, jossa korostetaan kumppanuutta ja vastavuoroisuutta. (Niemi 1999, 24.) Suurin osa isistä oli sitä mieltä, että keskustelut Alvari-työntekijöiden kanssa olivat olleet hyödyllisiä ja merkityksellisiä. Yksi isä koki, että oli saanut Alvari-perhetyöntekijöiltä sellaista hyväksyntää, mitä muu yhteiskunta ei hänen taustansa takia usein tarjoa. Luottamuksellinen suhde asiakkaan ja työntekijän välillä on mainittu Alvari-perhetyön laatu-kriteereissä.

Mielestämme Alvari-perhetyö on sosiaalipedagogista. Tämä näkyy muun muassa tasa-arvona asiakkaan ja työntekijän välillä, osallisuutena, innostamisena, dialogisuutena sekä asiakkaan äänen aitona kuulemisena. Haastatellut isät olivat lähes kaikki sitä mieltä, että heidän kanssaan käydyt keskustelut ovat olleet hyödyllisiä. Ongelmia ja ratkaisuja niihin on pohdittu yhdessä työntekijän kanssa.

Koemme, että Alvari-perhetyö on haastavaa työtä. Muutokset perheissä tapahtuvat hitaasti ja niille on sekä työntekijän että asiakkaan osattava antaa aikaa. Palvelujärjestelmän tunteminen on ensi arvoisen tärkeää, jotta palvelut pystytään kohdentamaan perheen tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Perhe tulee nähdä kokonaisuutena ja miesnäkökulma tulee huomioida samanarvoisena kuin esimerkiksi lapsen tai äidin näkökulma, vaikka lapsi on aina etusijalla.

8.3 Kokemuksia Alvari-perhetyöstä

Saarnion (2005, 248) mukaan lastensuojelun perhetyössä yhdistyvät tuki ja kontrolli. Tämä ristiriita saattaa herättää asiakkaissa voimakkaita tunteita. Vapaaehtoisuus on aina paras lähtökohta työskentelylle ja sen kautta positiiviset muutokset ovat todennäköisimpiä. Valitettavasti vastentahtoiset perheet ovat monesti niitä, joilla on suurin riski huostaanotolle. Avoimuutta tarvitaan erityisesti vastentahtoisissa perheissä.

Tutkimuksessa selvisi, että lähes kaikki isät olivat olleet vahvasti Alvari-perhetyön aloittamista vastaan tai heiltä puuttui ymmärrys siitä, miksi työ oli alun perin aloitettu. Työntekijöiden kanssa työskentelyn alussa käydyt keskustelut kuitenkin selkeyttivät työn tarkoitusta ja saivat isät osallistumaan toimintaan. Kaikki isät olivat lopulta toiminnan varsinaisesti alkaessa vapaaehtoisia vastaanottamaan perhetyötä. Osasyyski mielen muuttu-

miseen isät mainitsivat juuri sen, että Alvari-perhetyöntekijät kertoivat avoimesti Alvari-perhetyöstä. Eräs isä koki erityisen merkittäväksi vapaaehtoisuuden syntymisen taustalla sen seikan, että perhetyöntekijät kertoivat, että he pyrkivät pitämään perheen koossa ja välttämään huostaanottoa.

Pohdimme, että Alvari-perhetyöhön ohjaava taho, kuten esimerkiksi kunnan sosiaalityöntekijä, on vastuussa siitä, miten hän esittelee perhetyömuodon mahdollisille tuleville asiakkaille. Avoimuus ja työn selkeä esittely voisivat vähentää vastustusta työn aloittamiseen.

Alvari-perhetyö tarjoaa asiakasperheilleen tehostettua, suunnitelmallista, pitkäaikaista ja tavoitteellista tukea. Työskentely on perhekohtaista ja sitä tehdään perheen tarpeiden pohjalta. Jokaisessa perheessä työskentely lähtee siis eri lähtökohdista. Perheen ja työntekijän välinen luottamussuhde on asiakassuhteen perusta ja toimii kantavana voimavarana. Luottamuksellisen suhteen pohjana toimii dialogi työntekijän ja asiakkaan välillä. Työ on pitkäjänteistä, sillä muutokset eivät tapahdu hetkessä, vaan tarvitsevat aikaa. Perheiden kanssa työskentelemistä helpottaa usein se, ettei Alvari-perhetyö ole viranomaisjärjestö, vaan kolmannen sektorin toimija. (Niemi 1999, 17, 24; Niemi 2008, 6, 36-37) Keskimääräinen työskentelyn kesto perheessä on 1-2 vuotta (Niemi 2002, 11).

Haastateltujen isien lähtökohdat työskentelylle olivat kaikilla erilaiset ja apua haettiin ja tarjottiin erilaisiin lähtökohtiin. Työtä oli jokaisessa perheessä tehty vähintään vuosi, mikä on hyvä esimerkki työskentelyn pitkäjänteisyydestä. Suhde asiakkaan ja työntekijöiden välillä oli isien mukaan luottamuksellinen ja toimiva. Keskustelut Alvari-perhetyöntekijöiden kanssa ovat erään isän mukaan selkiyttäneet ajatuksia ja tunteita. Yhden isän mukaan työntekijävaihtuvuus vaikutti alentavasti keskusteluhaluuteen. Eräs isä koki erittäin tärkeäksi keskustelut liittyen parisuhteeseen ja vanhemmuuteen. Toisaalta keskusteluiden kautta varmuus rajojen asettajana ja kasvattajana oli noussut. Yksi isä koki, että Alvari-perhetyössä hyvää oli työntekijän osallistuminen perheen arkeen, toisin kuin kunnallisessa perhetyössä.

Vanhempien työllistymismahdollisuuksien parantaminen, perheen taloudellinen tukeminen ja erilaisten vapaa-ajan toimintojen järjestäminen sekä yksittäisille perheen jäsenille että koko perheelle ovat kaikki osa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Monet ennaltaehkäisevän lastensuojelun palvelut ovat osa lapsille, nuorille ja perheille tarkoitettuja peruspalveluita, eivätkä ne välttämättä vaadi taakseen lastensuojelun asiakkuutta. (Törrönen ym. 2005, 160.)

Haastatteluissa tuli esille, että isät olivat saaneet apua erilaisiin elämäntilanteisiin ja moniin eri arjen ongelmatilanteisiin. Alvari-perhetyön vahvuus on, että työskentelyn lähtökohtana on perheen todellisuus. Tämä mahdollistaa työskentelyn hyvin erilaisissa perheissä. Isät kokivat hyväksi, että Alvari-perhetyö tekee yhteistyötä kunnan peruspalveluiden kanssa. Alvari-perhetyön kautta apua oli saatu myös raha-asioiden hoidossa sekä erilaisten tukien hakemisessa. Lisäksi suhteet esimerkiksi lasten neuvolaan oli Alvari-perhetyön tuen kautta saatu paremmaksi. Peruspalveluiden pii-

rissä muutosta oli tapahtunut muun muassa lapselle sopivamman päiväkodin löytymisessä sekä koulunkäynnin sujuvuuden paranemisessa.

Niemi (2008) esittää tutkimuksessaan Lapset alkoivat nauraa, että Alvari-perhetyöstä on ollut suurin apu arjessa jaksamisessa, elämän ilon saamisessa, lasten päivärytmin selkiytymisessä sekä luottamuksessa omiin voimavaroihin. Lisäksi apua on saatu esimerkiksi varmuuteen lasten hoidossa, kotitöiden sujumisessa ja raha-asioiden selkiytymisessä. Samat teemat nousivat esiin myös tekemissämme haastatteluissa.

Koska jokaisella perheellä on eri lähtökohdat ja avun tarpeet, myös perheiden tarvitsemat tukipalvelut vaihtelevat. Joskus oikeiden auttajatahojen löytäminen voi olla haastavaa. Lisäksi joihinkin palveluihin, kuten perheneuvolaan tai mielenterveys- ja päihdepalveluihin, voi olla pitkätkin jonot. Miehillä kohdennettuja palveluja on tarjolla vähän, eikä kunnilla välttämättä ole resursseja varsinaiseen miestyöhön.

Yksi Alvari-perhetyön työskentelymenetelmistä on erilaisten auttajatahojen löytäminen perheille. Työtä perheen kanssa ei siis pyritä tekemään yksin, vaan kokonaisvaltaisen kuntoutuksen taustalla on usein yhteistyö eri toimijoiden välillä. (Niemi 2002, 38.) Eräs isä oli Alvari-perhetyön kautta saanut useampia uusia auttajatahoja, kuten erityispäiväkoti ja Eteva, joka järjestää kehitysvammaisten laitoshoidtoa ja muuta vaativaa hoitoa. Apua ja tukea saatiin hyvin erilaisiin elämäntilanteisiin.

8.4 RAY:n rahoituksen loppuminen

Raha-automaattiyhdistys on rahoittanut 45 % Alvari-perhetyön kuluista toiminnan alkamisesta lähtien. Rahoitus loppuu kuitenkin vuoden 2010 lopussa, sillä toiminta nähdään kuntien järjestämisvelvollisuuden alaisena. (Niemi 2008, 8.) Kanta-Hämeen perhetyön kehittämissyhdystys ry:n Alvari-perhetyön tulevaisuudesta ei ole vielä päätetty.

Haastateltujen isien reaktiot Alvari-perhetyön mahdollisesta loppumisesta vaihtelivat suuresti. Yksi isä oli vihainen mahdollisuudesta työn loppumiseen, toinen ei ollut kuullut asiasta aiemmin, mutta ei pitänyt ajatuksesta ja kolmas ei osannut kommentoida aihetta. Haastatteluissa tuli ilmi työntekijäpysyvyyden tärkeys asiakassuhteen toimivuuden kannalta. Pohdimme, miten perheiden käy Alvari-perhetyön mahdollisesti loppuessa; joutuvatko perheet aloittamaan työskentelyn alusta jonkin muun lastensuojelun perhetyötä tarjoavan tahon kanssa.

Meille välittyi haastatteluiden kautta käsitys siitä, että Alvari-perhetyö on arvostettua ja laadukasta sekä vastasi perheiden tarpeisiin. Lain mukaan kuntien vastuulla on järjestää alueellaan tarpeeseen vastaavat lastensuojelun palvelut, jotka vastaavat tarpeeseen sekä laajuudeltaan että sisällöltään (LastensuojeluL 3:11 §). Alvari-perhetyön mahdollinen päättymisen vuoden vaihteessa herätti meidät pohtimaan, miten Alvari-perhetyölle käy, koska työn jatkuminen on avoinna, vaikka vuotta ei ole jäljellä enää mon-

taa kuukautta. Toisaalta pohdimme, miten vastaava laadukas työmuoto järjestetään, jos Alvari-perhetyö nyt päättyy.

8.5 Luotettavuus

Olemme pyrkineet läpi opinnäytetyön kuvaamaan tarkasti työskentelyprosessia. Tarkoitus on ollut, että lukija kykenee seuraamaan prosessin kulua, ja täten havaitsemaan aineiston alkuperän ja käsittelyn. Olemme myös tavoitelleet sitä, että tutkimuksen etenemistä ja luotettavuutta on mahdollista seurata.

Kyselylomaketta laatiessa olemme pyrkineet huomioimaan Alvari-perhetyöltä saadut toiveet. Kyselylomakkeen taustalla on käytetty Alvari-perhetyön omaa laadunarviointilomaketta mahdollisimman kattavan kyselyn aikaansaamiseksi. Toisaalta laadunarviointilomake auttoi meitä koamaan selkeän ja jäsennellyn lomakkeen.

Haastatteluihin osallistuvat vain vapaaehtoiset isät. Haastattelun aluksi selvitimme vielä, mihin materiaalia käytetään ja pyysimme luvan haastattelun nauhoitukseen. Haastattelut suoritettiin Alvari-perhetyön toimistolla, sillä tahdoimme järjestää haastattelut mahdollisimman neutraalissa ympäristössä. Haastattelutilanteessa oli mukana vain toinen tutkijoista sekä haastateltava henkilö. Tutkimusmateriaalia ei annettu muiden tietoon tai käsittelyyn ennen työn valmistumista. Vastaajien henkilöllisyys ei missään vaiheessa ilmene opinnäytetyöstä. Haastattelutilanteessa haastateltavalla oli mahdollisuus esittää vastakysymyksiä tai tarkentaa kysymystä niin halutessaan.

Tutkimustulos itsessään ei ole yleistettävissä, koska otanta on niin suppea. Tulokset yleisesti ovat yksityishenkilöiden subjektiivisia kokemuksia Alvari-perhetyöstä. Opinnäytetyön aihe oli lähtöisin Alvari-perhetyön tarpeesta saada tietoa oman alueen asiakkaiden kokemuksista, sillä asiakas-tutkimukset ovat useimmiten olleet maanlaajuisia. Uskomme, että tutkimustulokset ovat kuitenkin merkittäviä. Vaikka aineisto ei ole tilastollisesti pätevä, isillä oli yhteneviä kokemuksia, jolloin aineistoa voidaan mahdollisesti hyödyntää. Huomasimme, että opinnäytetyöstä muodostui laajan tutkimuksen sijaan case-tyyppinen tutkimus, johon olisi voinut käyttää siihen paremmin sopivia tutkimusmenetelmiä.

Isistä lastensuojeluperheissä ja lastensuojelun asiakkaina on erittäin vähän teorialtietoa. Lisäksi saamamme tutkimusaineisto on erittäin niukka. Tämä on vaikeuttanut johtopäätösten tekemistä, sillä vaikka viitekehysemme on laaja, tulokset ovat suppeat.

8.6 Eettisyys

Opinnäytetyöprosessin yksi olennainen osa on lupien hankkiminen ja sopimusten tekeminen. Saatuamme aihe-ehdotuksen Alvari-perhetyöltä, hyväksytimme aiheen ohjaavalla opettajalla ja lähetimme aiheanomuksen koulutusohjelmalle. Tämän jälkeen teimme sopimuksen Kanta-Hämeen perhetyön kehittämissyhdystys ry:n kanssa opinnäytetyön tekemisestä ja aiherajauksesta. Tutkimus rajautui isien kokemuksiin saadusta palvelusta.

Me emme saaneet tietoomme isien nimiä tai osoitteita, vaan kyselylomakkeet kulkivat asiakkaille Alvari-perhetyöntekijöiden kautta ja palautuivat toimistolle suljetuissa kirjekuorissa postitse. Avatessamme kuoret otimme ensimmäiseksi haastattelupyyntölomakkeen erilleen kyselylomakkeesta. Haastattelupyyntölomakkeessa oli isän nimi ja puhelinnumero. Tahdoimme pitää yhteystiedot visusti erillään varsinaisista vastauslomakkeista isien anonyymiteetin varmistamiseksi.

Rajasimme tutkimuksen koskemaan vain Alvari-perhetyön nykyisiä asiakkaita, sillä koimme, että ei ollut eettistä pyytää vanhoja asiakkaita palaamaan ongelmiin ja aiheisiin, joista on jo päästy eteenpäin. Yksi haastatteluun osallistunut isä ei ollut Alvari-perhetyön asiakkaana enää haastatteluhetkellä, mutta hän oli ollut asiakkaana tutkimuksen alkaessa ja vapaaehtoinen osallistumaan haastatteluun. Meillä ei ole missään vaiheessa ollut pääsyä asiakastietoihin, jonka takia emme tienneet asiakkuuden päättyneen. Asiakkuuden päättymisestä oli kulunut vain hetki aikaa, ja isä oli vapaaehtoinen osallistumaan haastatteluun, joten emme kokeneet toimivamme epäeettisesti. Kaikki tutkimukseen osallistuneet isät olivat vapaaehtoisia.

Lainauksia käyttäessä olemme jättäneet kaikki tunnistetiedot pois, sillä aineisto on niin suppea, että isät ovat melko helposti tunnistettavissa. Emme ole myöskään nimenneet tai järjestäneet isiä millään muotoa, vaan isien mielipiteet käsitellään sattumanvaraisessa järjestyksessä tuloksia esitellessä. Emme ole saaneet tutkimukseen osallistuneista isistä minkäänlaista taustatietoa, vaan tiedämme heistä vain sen, minkä he ovat itse kertoneet. Tätä kautta olemme pystyneet keskittymään pelkästään asiakkuuden tutkimiseen, emmekä ole puuttuneet esimerkiksi syihin työskentelyn taustalla. Isät toivat syitä itse esille haastattelutilanteissa, mutta emme ole esitelleet taustoja tuloksissa. Isien kokemukset lastensuojeluilmoituksista nostettiin kuitenkin esille, sillä kaikki isät toivot näkökulman oma-aloitteisesti keskustelun alle haastattelutilanteessa.

Tulokset perustuvat täysin kyselylomakkeista ja haastattelumateriaalista saatuihin tietoihin. Olemme pyrkineet tuomaan esille vain tutkimustehtävän kannalta olennaista tietoa isistä ja heidän perheistään. Tavoitteena oli kohdata isät ennakkoluulottomasti ja avoimesti tasavertaisina yksilöinä, joiden kokemukset Alvari-perhetyöstä ovat arvokkaita ja mielipiteet tärkeitä.

Huomasimme johtopäätöksiä ja pohdintaa luodessamme, että työntekijänäkökulmaa olisi ollut helpompi tuoda esille teoreettisen viitekehysten valossa. Oli haastavaa samaistua isiin ja isien kokemuksiin sekä pohtia tuloksia miesnäkökulmasta.

8.7 Jatkotutkimushaasteet

Huomasimme viitekehystä rakentaessamme, kuinka vähän tietoa tai tutkimuksia isistä perhetyössä tai lastensuojelun asiakkaina on. Isyyttä on tutkittu laajasti ja kirjallisuudesta nousee selvästi esiin, että isät jäävät äitien varjoon perhetyössä. Miesten huomioon ottaminen perhetyössä on työn kannattavuuden ja toimivuuden kannalta erittäin tärkeää. Jussi-työssä on todettu, että miesnäkökulman huomioiminen edistää koko perheen hyvinvointia. Yhtenä jatkotutkimusehdotuksena on, että isä lastensuojelun perhetyössä voisi tutkia esimerkiksi työntekijänäkökulmasta.

Oma tutkimuksemme jäi melko suppeaksi ja tämän takia pohdimme, että ehkä laajemman otannan kautta voisi saada luotettavamman aineiston ja enemmän tietoa aiheesta. Toinen jatkotutkimusehdotuksemme onkin vastaavanlaisen tutkimuksen suorittaminen esimerkiksi useammassa kaupungissa tai valtakunnan laajuisesti. Myös tutkimukseen osallistuvien isien määrittelmää voisi laajentaa koskemaan myös esimerkiksi etä-isiä, tai ottaa tutkimuksen alle jonkin toisen isäryhmän.

LÄHTEET

- Antikainen, I. & Leskio, M. 2008. Kasvu isäksi alkaa hämmennyksen tunteesta. TerveSuomi.fi. Viitattu 26.06.2010. <http://demo.seco.tkk.fi/terveysuomi/item/nn:284>
- Berg, K., Heino, T. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyksiä 14/2000. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Stakes.
- Eerola P., 2008. Isyys liikkeessä. Tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta. Tampereen yliopisto. Aikuiskasvatus. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 15.1.2010. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03583.pdf>
- Ennaltaehkäisevä lastensuojelu 2004. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 23.6.2010. http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=39&submit=displayDoc&documentId=206
- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Stakes.
- Helminen, J. 2001. Lähtökohtana lapsen etu. Teoksessa Lastensuojelun käsikirja. Etelä-suomen Lääninhallituksen sosiaali- ja terveystieteiden julkaisuja 1/2001, 2-3.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14. osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Juva: WS Bookwell Oy.
- Huttunen, J. & Sevón, E. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Rönkä A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 72-98.
- Huttunen, J. 2006. Miesnäkökulma isien kohtaamiseen neuvolatyössä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 01.07.2010. www.stakes.fi/neuvolatyo/liitetiedostot/2006/esitys_huttunen.ppt
- Huttunen, J. 2007. Elävätkö suomalaiset isät asenteellista kiviäikää? Isät perhevapaalle – tiedotustilaisuus. Viitattu 02.08.2010. www.isyys.net/images/esitys_joukohuttunen_110507.doc

Junkkari, K. & Junkkari, L. 1996. Mieheksi joka olet. Jyväskylä: Gummerus.

Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki: WSOY.

Kilpiä, J. 2006. Mies kriisissä - Isyys kriisissä. Teoksessa Pulli, J. Sanasta miestä. Kokemuksia miesten kriisityöstä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 36. Helsinki: Pekan Offset Oy, 25-33.

Kostiainen, R. 2010. Ihmisten tarpeet etusijalle. Haaste 2/2010. Oikeusministeriö. Viitattu 10.08.2010. <http://www.haaste.om.fi/51021.htm>

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 12.01.2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 12.01.2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Liiton miestyö n.d. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Viitattu 2.9.2010. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/miestyo/>

Liiton säännöt 2007. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Viitattu 22.8.2010. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1789038/Liiton+s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t,+tarkistettu+220407.pdf>

Lyömätön Linja Espoossa n.d. Viitattu 2.9.2010. <http://www.lyomatonlinja.fi/Sivusto/Tietoja%20toiminnasta.html>

Miehen Linja n.d. Lyömätön Linja Espoossa. Viitattu 2.9.2010. <http://www.lyomatonlinja.fi/Sivusto%208/Tietoja%20toiminnasta.html>

Meillä on oltava varaa ennaltaehkäisevään lastensuojeluun 2007. Pelastakaa lapset ry:n Toimintakertomus.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Viro; Jaabes OÜ.

Miesten keskus n.d. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Viitattu 2.9.2010. http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/miestyo/miesten_keskus/

Mikkola, M. 2004. Lastensuojelu ja eurooppalaiset ihmisoikeudet. Teoksessa Hujala, A., Puonti, A-M. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 61-76.

Niemi, H. 1995. Alvariinsa apunanne. Lapsiperheiden tehostetun kotipalvelun ilot, surut ja oivallukset. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 14. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

- Niemi, H. (toim.) 1999. Alvarit auttavat. Ensi- ja turvakotien liiton Alvari-perhetyö 10 vuotta. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 22. Hämeenlinna: Karisto Oy
- Niemi, H. (toim.) 2002. Mitä on Alvari-perhetyö. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 32. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Niemi, H. 2008. Lapset alkoivat nauraa. Raportti Alvari-perhetyöstä, perheiden tilanteesta, huolesta ja muutoksesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 9. Pekan Offset Oy
- Pohjola, K. 2005. Perhe ja lapsen perhe. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 43-60.
- Pulli, J. 2006. Johdanto. Teoksessa Pulli, J. Sanasta miestä. Kokemuksia miesten kriisityöstä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja 36. Helsinki: Pekan Offset Oy, 7-11.
- Puputti-Rantsi, A. 2009. Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä – Perhevalmennus isyyteen kasvun tukena. Turun yliopisto. Hoitotieteenlaitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 25.06.2010. <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/59889/gradu2009puputtirantsi.pdf?sequence=1>
- Saarnio, T. 2005. Perhetyö lastensuojelussa. Teoksessa Hujala, A., Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 240-269.
- Sinkkonen, J. 2003. Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Niemelä, P., Siltala P. & Tamminen T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY, 261-267.
- Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) soveltamisopas. . Vaajakoski: Gummerrus kirjapaino Oy.
- Tuokkola, K. & Törmä, S. 2010. Jussi-työ. Miesten perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyö ulkoinen arviointi. Sosiaalikehitys Oy.
- Tuomi, M. 2010. Lapsi ja perhe – isyys. Suomen uusperheellisten liitto ry. Viitattu 3.7.2010. <http://www.supli.fi/uusperheasiaa/vanhemmuus/17-lapsi-ja-perhe-isyys.html>
- Törrönen, M. & Vornanen, R. 2005. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Hujala, A., Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 154-188.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I. & Ko-
lehmainen J. Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Otavan
Kirjapaino Oy, 29-64.

Vuosikertomus 2009. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Viitattu 22.8.2010.
[http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/a4de01c808882150b43245f05ec00363/1282485702/a-
pplicati-
on/pdf/3146203/ETL%20Vuosikertomus%202009%20%285%29.pdf](http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a4de01c808882150b43245f05ec00363/1282485702/application/pdf/3146203/ETL%20Vuosikertomus%202009%20%285%29.pdf)

KYSELYLOMAKE

12.2.2010

Hei!

Olemme kaksi Hämeen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa. Teemme opinnäytetyötä Alvari-perhetyölle, jonka tarkoituksena on selvittää isien kokemuksia palvelusta. Aloitamme tutkimuksemme oheisella kyselylomakkeella, johon vastaaminen on sinulle vapaaehtoista. Myöhemmin tulemme haastattelemaan osaa lomakkeeseen vastanneista. Tutkimuksen tarkoitus on kehittää Alvari-perhetyötä isien mielipiteiden kautta. Sinulla on mahdollisuus vaikuttaa perhetyön kehittämiseen tuomalla esiin oma näkökulmasi.

Täytetyt kyselylomakkeet palautetaan suljetuissa kirjekuorissa Alvareiden toimistolle. Postimerkki ja palautuskuori ovat mukana lähetetyssä kirjekuoressa. Haemme palautetut kirjekuoret Alvareiden toimistolta ilman, että perhetyöntekijät, tai muut ulkopuoliset näkevät lomakkeita. Avaamme kuoret, sekä käsittelemme kyselylomakkeet luottamuksellisesti.

Vastaukset näemme vain me kaksi opiskelijaa ja tutkimustulokset ovat salaisia opinnäytetyömme ilmestymiseen asti. Kokoamme vastaukset yhteen ja teemme niistä yhteenvetö. Tämän jälkeen tuhoamme lomakkeet silppurilla. **Vastaajan nimi tai henkilöllisyys ei tule tutkimuksen missään vaiheessa esille.**

Palautathan vastauksesi 5.3.2010 mennessä.

Jos sinulla on kysyttävää aiheesta, ota yhteyttä sähköpostilla.

tiia.lindberg@student.hamk.fi tai
anna.koskensyrja@student.hamk.fi

Terveisin,
Tiia Lindberg ja Anna Koskensyrjä

1 Oma ikäsi

alle 20 20-24 25-29 30-34 35-39
 40-44 45-49 50-54 55-59 yli 60

2 Asutko puolisoasi kanssa?

kyllä en

3 Perheeseesi kuuluu

biologisia lapsiani puolisoni lapsia sekä minun että puolisoni lapsia

Lapsen sukupuoli	Lapsen ikä

Jos ruudukko ei riitä, jatka toiselle puolelle

4 Kauanko Alvari-perhetyötä on tehty perheessäsi?

alle 6 kuukautta 6 kuukautta - vuosi vuosi – vuosi ja 6 kuukautta
 vuosi ja 6 kuukautta – kaksi vuotta yli kaksi vuotta

5 Mistä sait tiedon Alvari-perhetyöstä?

6 Koitko perhetyön aloittamisen tarpeellisena?

kyllä ei jonkin verran

7 Osallistuitko perhetyön asiakassuunnitelman tekoon työn alkaessa?

kyllä en

8 Onko perheesi asiakassuunnitelmaa päivitetty säännöllisesti?

kyllä ei

9 Oletko osallistunut perhetyön asiakassuunnitelman päivittämiseen?

kyllä en vaihtelevasti

10 Tiedätkö perheessäsi tehtävän työn tavoitteet? Ympyröi sopiva vaihtoehto.

1 tiedän hyvin 2 tiedän suunnilleen
3 tiedän heikosti 4 en tiedä

11 Arvioi perheessäsi tehtyä perhetyötä kouluasteikolla 4-10

Työn alkuvaiheessa _____

Nykyhetkellä _____

12 Koetko saaneesi riittävästi tukea perhetyöntekijältä?

__ kyllä __ en __ jossain määrin

13 Onko tapaamisia ollut mielestäsi riittävän usein?

__ kyllä __ ei

14 Onko perheessäsi käyvä työpari

__ nais-nais -työpari __ mies-nais -työpari

15 Onko perhetyöntekijä vaihtunut työskentelyn aikana?

__ ei kertaakaan __ kerran __ useammin

16 Onko perhetyöntekijä mielestäsi ammattitaitoinen?

__ kyllä __ ei

17 Koetko suhteen perhetyöntekijään luottamukselliseksi?

__ kyllä __ en

18 Onko perheessäsi tehdystä työstä ollut hyötyä?

__ kyllä __ ei __ jossain määrin

19 Onko työ vastannut perheesi tarpeita?

__ kyllä __ ei __ jossain määrin

20 Minkä vuoksi mielestäsi olet Alvari-perhetyön asiakkaana?

21 Mitä olet saanut Alvari-perhetyöltä ja mitä toivoisit saavasi?

Tarvittaessa jatka toiselle puolelle.

22 Vastaa väittämiin ja ympyröi sopivin vaihtoehto.

Perhetyöstä on ollut apua...

	ei lainkaan	vähän	jossain määrin	melko paljon	paljon
1.arjen sujumisessa	1	2	3	4	5
2.vanhempi-lapsi – suhteen paranemisessa	1	2	3	4	5
3.sopivan päivärytmin löytämisessä	1	2	3	4	5
4.työ- ja koulutusasioissa	1	2	3	4	5
5. terapia-asioissa	1	2	3	4	5
6.elämän ilon löytämisessä	1	2	3	4	5
7.lasten koulunkäynnin sujumisessa	1	2	3	4	5
8.päihteiden käytön vähenemisessä	1	2	3	4	5
9.omien voimavarojen vahvistumisessa	1	2	3	4	5
10.raha-asioiden järjestymisessä	1	2	3	4	5
11.sosiaaliavustusten hakemisessa	1	2	3	4	5
12.kodin hoidon sujumisessa	1	2	3	4	5
13.perhesuhteiden vahvistumisessa	1	2	3	4	5
14.parisuhteen tilanteeseen	1	2	3	4	5
15.Jossain muussa, missä?					

Kiitos vastauksestasi!

Hei!

Kyselylomakkeiden lisäksi haastattelemme muutamaa vapaaehtoista isää. Haastatteluiden tarkoitus on tarkentaa isien kokemuksia Alvari-perhetyöstä ja aiheet ovat samoja kuin kyselylomakkeessa.

Haastattelut ovat luottamuksellisia, eikä haastateltavien henkilöllisyys tule missään vaiheessa esille. Saatamme ottaa sinuun myöhemmin yhteyttä ja kysyä kiinnostustasi haastatteluun. Toivommekin, että ilmoittaisit yhteystietosi tässä lomakkeessa, jotta voimme myöhemmin ottaa sinuun yhteyttä ja kertoa haastattelusta tarkemmin. Pyydämme puhe-
limitse mahdollisen suostumuksesi haastatteluun. Nimesi tässä paperissa ei vielä sido sinua mihinkään.

Tämä paperi palautetaan kyselylomakkeen kanssa samassa kuoressa. Otamme yhteystietosi kuoresta heti pois, jotta nimesi ja henkilöllisyytesi pysyvät erossa kyselylomakkeesta.

Nimesi _____

Puhelinnumerosi _____

Jos sinulla on kysyttävää aiheesta voit ottaa yhteyttä sähköpostilla.

tiia.lindberg@student.hamk.fi tai
anna.koskensyrja@student.hamk.fi

Terveisin,
Tiia Lindberg ja Anna Koskensyrjä

TEEMARUNKO

Kerro vähän perheestäsi.

Isyyden merkitys, kauanko on ollut isänä, millainen on hyvä isä, millaisia hyvän isän piirteitä sinussa on, mikä on parasta isyydessä...

Kuinka kauan Alvari perhetyötä on tehty perheessänne?

Mikä on mielipiteesi työstä?

Mikä Alvari perhetyössä on ollut hyvää, mikä huonoa? Mitä työmenetelmiä perheessä on käytetty?

Miten yhteistyö Alvareiden, sinun perheesi ja sosiaaliviranomaisten välillä on toiminut?

Miltä on tuntunut kun Alvarit ovat tulleet sinun kotiisi ja elämään?

Onko kanssasi tehty yksilötyötä? Minkä tyyppistä? Miten olet sen kokenut?

Onko asiakassuunnitelmassa laaditut tavoitteet osoittautunut hyväksi? Onko tavoitteita tai välitavoitteita saavutettu? Ovatko tavoitteet ja tehty työ samalla linjalla?

Miten työskentely on muuttunut ajan kuluessa?

Onko perheen tilanne muuttunut paremmaksi? Miten? Minkälainen vaikutus Alvareilla on ollut? Onko muilta tahoilta tullut apua arjen pyörittämiseen?

Mitä konkreettisia asioita olet odottanut Alvareilta ja mitä konkreettisia asioita olet saanut?

Onko käyntejä perheessä ollut sopivan usein? Onko työntekijällä ollut perheelle tarpeeksi aikaa? Vai mahdollisesti liian paljon?

Millaisissa arjen asioissa Alvareista on ollut hyötyä?

Ovatko perheen sisäiset suhteet muuttuneet työskentelyn ohessa? Onko oma rooli isänä muuttunut?

Miten kehittäisit Alvari perhetyötä? Onko jotain muuta mitä toivoisit?

Alvari-perhetyön rahoitus loppuu vuoden vaihteessa eikä jatkosta ole vielä tietoa. Miten Alvari-perhetyön loppuminen vaikuttaa sinun perheeseesi?

TUKI JA KONTROLLI LASTENSUOJELUN PERHETYÖSSÄ

<i>Tilanne</i>	<i>Sosiaalinen riski; Ennaltaehkäisevä työ</i>	<i>Kriisi (äkillinen, lyhyt); Kriisityö</i>	<i>Pitkittynyt kriisi; Lastensuojelun sosiaali- työ; avohuollon tukitoimet</i>	<i>Huostaanoton uhka; Lastensuojelun sosiaali- työ, tarpeen selvitys, "harmaa pakko"</i>	<i>Huostaanotto; Lapsen hoito, huolto ja kuntoutus</i>
<i>Työmuoto; työn sisältö</i>	Normaali sosiaalipalvelu	Kohdennettu sosiaalipalvelu	Jatkava seuranta; tehostettu tuki	Selvittely, arviointi, päätöksenteon valmistelu; tehostettu tuki ilmeisen uhkien ilmapiirissä, paljon motivoituneita ja/tai pakkotamista	Päätöksenteko; Lapsen sijoituksen tavoitteena kotiuttaminen tai pitkäaikainen sijoitus
<i>Huoli lapsesta;</i>	Huoli lapsesta vähäistä; perhe motivoitunut saamaan tukea	Huoli lapsesta kasvava;	Lapsi vaarassa, huolta paljon ja jakavasti ja ajoittain välittömästi	Lapsi vaarassa, huolta paljon ja jakavasti tai välittömästi; vanhemmat ja/tai lapsi vältteleviä, ei vastaanottavia.	Vakava vaara, huolta paljon, mutta vähenevällä ja huojentavalla perspektiivillä.
<i>Tuen ja kontrollin yhdistelmä ja niiden painotus</i>	Tukea	Tukea/kontrollia	Tukea/kontrollia	Kontrollia/tukea	Kontrollia/tukea
<i>Resurssikysymys</i>	Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Yksin työskentelyä	Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Toive lisää voimavaroista ja kontrollista nousee. Yksin ja parin kanssa/työnohjaus	Omat voimavarat ehtymässä, tarve lisävoimavaroihin ja kontrolliin kasvava. Parityö/työnohjaus	Omat voimavarat ehtymässä; puuttuva välittömästi tilanteeseen. Parityö/tiimi/työnohjaus	Uusia voimavaroja, tuki ja kontrolli yhdistyy. Vakintunut työyhteisö/työnohjaus
<i>Perhetyön muoto</i>	Ehkäisevä perhetyö	Kohdennettu perhetyö	Tehostettu perhetyö ja kuntoutus	Perhetukimus ja kuntoutus	Perhekuntoutus tai kohdennettu perhetyö (huostaanoton tavoitteen mukaan)

(Berg ym. 2000, 190)